

צ'בזטי מוזהר

קמא

דף קיט:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה רעב

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמו שמה)

תורה אור
תורה ערב
תהלים צה (ז) כי הוא
אלהינו ואנחנו עם נרציתו
וצאן ידו היום אם בקליו
תשקעו:
תורה רעג
דברי הימים א כג (יז) ויהיו
בני אליעזר רחקה הראש
ולא יהיה לאליעזר בנים
אחרים ובני רחקה רבו
למשלה:
תורה ערה
משלי כ (כו) נר יקנך נשמת
אדם חפש כל חדרי בטן:
תהלים פח (ו) בפתים חפשי
כמו חקלים שכבי קבר אשר
לא וקרם עוד ונפה מןך
נגדו:
תורה רעו
דברים עקב ח (טז) הפאכלך
מן במדבר אשר לא ידעו
אבותי למען צנתך ולמען
נסתך להיטבר באחרימי:

קיט:

ליקוטי

יותר, ומחמת זה מדבר עמו יותר. אך זה תלוי בזה, שזה שיש לו עזות לדבר, הוא מחמת עבודתו שהוא עושה ועובד הרבה את ה'. ומחמת זה יש לו עזות לדבר עם הרב, ומחמת זה שהוא מדבר עמו, על ידי זה עושה ועובד הרבה, על ידי שמתעורר ביותר על ידי שמדבר הרבה עמו, נמצא שזה תלוי בזה, וכן יש כמה דברים בעולם שהם תלויים זה בזה ^[א], ואין יודעין מהיכן ההתחלה, כי כל אחד מתחיל מחבירו, כי זה תלוי בזה כנ"ל ^[2]:

ערב ^[3] (תהלים צה) **היום אם בקולו תשמעו** : זה כלל גדול בעבודת השם, שלא ישים לנגד עיניו כ"א אותו היום, הן בעסק פרנסה והצטרכותו, צריך שלא יחשוב מיום לחבירו כמובא בספרים ^[7], וכן בעבודתו יתברך לא ישים לנגד עיניו כי אם אותו היום ואותו השעה ^[7], כי כשרוצין ליכנס בעבודת ה', נדמה להאדם כאלו הוא משא כבד, ואי אפשר לו לישא משא כבד כזו. אבל כשיחשוב שאין לו רק אותו היום, לא יהיה לו משא כלל, וגם שלא ידחה את עצמו מיום ליום, לאמר מחר אתחיל ^[8], מחר אתפלא בכוונה ובכח כראוי, וכיוצא בזה בשאר העבודות, כי אין לאדם בעולמו כי אם אותו היום ואותו השעה שעומד בו, כי יום המחרת הוא עולם אחר לגמרי ^[9]. **היום אם בקולו תשמעו**, היום דייקא, והבן ^[7]:

רעג ^[5] **דע** שיש בנים שמולידים בזה העולם. אבל יש בני עליה גדולים מאד, שמולידים נשמות שהם למעלה מהנשמות המתלבשים בבנים הנולדים בעולם ^[8]. כי כל הנשמות שהם בעולם הם ששים רבוא ^[2], ואף שיש יותר, הם רק מהתחלקות הנצוצות. אבל בכלל הם רק ששים רבוא. אבל אלו הנשמות הנ"ל הם למעלה מששים רבוא נשמות שמתלבשים בזה העולם, כי הם אינם ראויין כלל להתלבש בזה העולם, ואפילו כשבאין בזה העולם, הם אינם נחשבים מזה העולם כלל, וזה בחינות בני משה, שכתוב בהם ^[2] **ובני רחבי רבו למעלה**, ודרשו הו"ל (ברכות ז). למעלה מששים רבוא, כי הם לא היו נחשבים בכלל הששים רבוא, כי הם היו למעלה מהם כנ"ל ^[7]:

רעד ^[6] **דע** שיש רשעים שעובדים ויגיעים כל ימיהם כדי לעקר עצמן מהשם יתברך ומתורתו לגמרי, כי ה"הנקודה הקדושה של קדושת ישראל שיש עדיין" בתוכם, אף על פי שהם רשעים גמורים, היא מבלבלת אותם, ומביאה בהם הרהורי תשובה ויראה מאימת הדין הגדול, ומחמת זה אין להם "תענוג מהעבירות והתאוות שלהם, על כן הם מתאווים ויגיעים, כדי שיגיעו לכפירה גמורה כדעתם הם ושלום, כאופן שלא יהיה להם עוד צד ספק לנמות אל האמת, אבל צריכים לזה יגיעה גדולה מאוד¹ מאוד כמה וכמה שנים רחמנא ליצלן רחמנא

רעא רעב רעג רעד רעה רעו רעז

מוהר"ן

לישובן, כי היהדות שבהם אינה מנחת אותם ומבלבלת אותם תמיד :

דע שיש מהם ²שכשמוגייעין ובאין למה שהתאוו דהיינו לכפירה גמורה חם ושלום, בלי שום ספק אל האמת, אזי תיכף ומיד מתים מן העולם, ואז רואין האמת :

ערה ^[3א] שכל מצוה ומצוה שעושים, נעשה ממנה נר אחד ⁽²⁾, וכשנסתלק האדם, אם היא נשמה גדולה שהיא יקרה מאוד² בעיני השי"ת, אזי נותנין לה להיות מחפש בגנויא דמלכא, שיחפש ויקח לו מה שירצה ²בגינוי המלך יתברך, וזהו תכלית כל תענוגי עוה"ב. ולחיפוש צריכין נרות, כמו שאמרו רז"ל (פסחים י ע"ב) שחיפוש בנרות, ולמדו מפסוק ^[3] **נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן**, והנרות נעשין מן המצות כנ"ל, בבחי' נר מצוה (משלי ו). ואצל אלו הנרות, מחפשת הנשמה אחר ההסתלקות בגנוי דמלכא, וזה בחי' **במתים חפשי** ^[3] כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות (שבת קנא ע"ב). חפשי. היינו בחי' החיפוש שנעשה מן המצות, כי המצות הם נרות שעל ידם החיפוש כנ"ל : אבל יש צדיק שממית עצמו בחייו, וגם בעודו בחיים הוא מחפש בגנוי אביו ^[2]:

רעו ^[3ב] כי אכילת שבת אינה בשביל שביעה כלל, רק בגין דיתברכון כלהו שתא"כ יומין, כמובא בזהר¹ (יתרו ד' פח) כי מאכילת שבת נשפעין ונתברכין כל ששת הימים, כי עיקר השביעה בשבת, כי סומא אין לו שובע, כמו שלמדו רז"ל (יומא עד ע"ב)² מפסוק ^[2] **המאכילך מן במדבר למען ענותך וכו'**. ופסיעה גסה נוטלת מאור עיניו של אדם ומהדר ליה³ בקידושא דבי שמישי (ברכות מג ע"ב) נמצא שעיקר שלימת⁴ מאור עינים הוא בשבת, ועל כן אז השביעה ^[7], כי עיקר להשביעה על ידי ראיית עינים כנ"ל, וזה ^[7] פוסעים בו פסיעה קטנה, סועדים בו לברך שלש פעמים, היינו שבשבת פוסעים פסיעה קטנה, שעל ידי זה המאור עינים בשלימות, שעל ידי זה השביעה כנ"ל. וע"כ מה שסועדים בו ג' פעמים הוא רק לברך, דהיינו בגין דיתברכינ⁵ כל שיתא"כ יומין כנ"ל. אבל בשביל שבת עצמו לא היה צריך לאכול כ"כ שלש פעמים ^[2], כי בשבת השביעה, רק הוא לברך כנ"ל :

רעז ^[3א] כשיש מחלוקת על האדם, אין לעמוד עצמו כנגד השונאים, לומר כמו שעושה לי כן אעשה לו כנגדו ^[2]. כי זה גורם שהשונא יבא למבוקשו, לראות בו ח"ו מה שהוא רוצה לראות בו. רק אדרבא ראוי לדון אותם לכף זכות ^[2], ולעשות להם כל הטובות, בחינות ונפשי כעפר לכל תהי' ^[2], כמו העפר שהכל דשין עליה ^[2], והיא נותנת להם כל הטובות אכילה ושתיה וזהב וכסף

^[1] ועל כן אכילת שבת חלטה כשכיל שביעה כי הקביעה היא כשבת ולא לאכילה ויש ליישב מפשטי צילם טז. שנקמה ויקרה דשבת היא שאלוכל ושוקה ואין נפשו קלה עליו. וכן מתורה קכה שאלכילה היא רק כשכיל היום.

^[2] מתרצו - כי השביעה (והיתב עיקר נוחחק)

^[3] לשון הזמר כל מקדש שמומרים בליל שבת. ועיין לעיל תורה רכו.

^[4] בדפדף ותורל - דיתברכין, בתורל - לא ברור, ומתורצו - דיתברכון

^[5] מתרצו - שתא

^[6] עיין לעיל תורה קכה

^[7] תורה זו נאמרה בשמיני עצרת בשנת תקס"מ (ח"מ נט) ועיין ימי מוהרנ"ת ח"א סעיף בו ד"ה אח"כ נסעתי למאהלוב

^[8] עיין ויקרא יט יח אל תקום ולא תטור. ואפילו במחשבה אסרה תורה (חוקוניי שם). ועיין פרש"י וביזמא כג. ועיין לעיל תורה רנא

^[9] אבות א' ו'

^[10] בקשה שנוהגים לבקש אחרי תפלת עמידה מקורה בברכות יז.

^[11] ערובין נד. ולעיל תורה ו תחילת ביאור מאמר רבב"ח

^[12] עיין אוצרות חיים שער רחל ולאא פ"ו ד"ה וענין משה. ושער הפסוקים פרשת עקב ד"ה ויאמר ה אלי, ובע"ה שער לה פ"ו.

^[13] לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^[14] בתורל - הנקודה

^[15] מתורלו - עדיין

^[16] בתקפא לא ברור ונדא - תעניג

^[17] מתרצו - מאד מאד

^[18] גם בתורל - שכשמוגייעין, מתורלו - כשמוגייעין

^[19] לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו ועיין שיחות הר"ן סימן קלד שיחה השיבת לבאן.

^[20] **עיין זוהר תרומה דף קסו**. [ע"פ נר מצוה במשלי ו כג]

^[21] מתרצו - מאד

^[22] מתרצו - מנוגי

^[23] משלי כ' כז

^[24] תהלים פח ו'

^[25] עיין תורה ה' תנינא את שו

^[26] לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^[27] בדפדף - כלהו שיטא, בתורל - כלהו שתא, בתורלו - כולהי שיטא, ומתורצו - כולהו שיטא

^[28] בתורלו - בזהר

^[29] בתקפא - (יומא עד עב) ובתורל ומתורלו ותוקן

^[30] דברים ח' ט'

^[31] בדפדף - לי, בתורל - ליו (ובולבו השמטות ציין שצ"ל ל"י), בתורלו - ל"י, ומתורצו - ל"י,

^[32] גם בתורל - שלימות, ומתורלו - שלימות

מאמר היום אם בקולו תשמעו

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן קמא

זמן ומקום אמירת התורה

לא ידוע

פתיחה

כלל גדול בעבודת ה' שלא ישים לנגד עיניו כי אם אותו היום שעומד בו, הן בעסק פרנסה והעטרותו צריך שלא יחשב מיום לחברו כמובא בספרים, וכן בעבודת ה' לא ישים לנגד עיניו כי אם אותו היום ואותה השעה לבוד, כי בשרוצים לכנס בעבודת השם נדמה להאדם כאלו הוא משא כבד ואי אפשר לו לשא משא כבד בזאת, אבל כשיחשב שאין לו רק אותו היום לא יהיה לו משא כלל, גם שלא ידחה מיום ליום לאמור מחר אתחיל מחר אתפלל בכונה ובכח פראוי וכיוצא בזה, כי אין לו להאדם בעולמו כי אם אותו היום ואותה השעה שעומד בו, כי יום המחרת הוא עולם אחר לגמרי "היום אם בקולו תשמעו" (תהלים צ"ז ז) היום דיקא: (קיצור לק"מ השלם. ולק"ע יראה ועבודה טו)

ליקוטי הלכות

יו"ד ערלה ה טז

חור"מ מתנה ה' מז

חור"מ פקדון הלכה ד' אות ה' – ועקר כונת הספירה בפשיטות הוא – שצריכין לדעת שימי האדם מנויים וספורים במספר ובמנין כל יום ויום, והאדם יצטרך לתן דין וחשבון מכל יום ויום, כי אין שום יום הולך לבטלה, חס ושלום. ואפלו שעה ורגע אחת אינו הולך לבטלה חס ושלום, בבחינת "שבע שבתות תמימות תהינה" (שם פסוק טו), שהשבע שבתות שהם ימי הספירה צריכין להיות תמימות ושלמות בעבודת ה', ולא ילך מהם רגע לאבוד, חס ושלום. כי שבע שבתות מרמזין על כל ימי חיי האדם שכלולים בשבעה ימי השבוע. כי כל ימי עולם כלולים בשבעה ימי השבוע שהם שבעת ימי בראשית, כי אין נמצא יום בעולם חוץ משבעת ימי השבוע, שהם חוזרים חלילה כל ימי עולם. על כן כל ימי חיי האדם כלולים בשבעת ימים שהם בחינת שבעת ימי השבוע, וכל יום כלול מכל השבעה ימים, על כן הם בחינת שבע שבתות שהם ארבעים ותשעה ימי הספירה, שהמצוה לספר כל יום ויום כדי לידע ולזכר את ימי חיי הבלו שכל הימים אשר הוא חי על פני האדמה הם מנויים וספורים במספר ובמנין, כמו שכתוב (איוב טז, כב; ז, א): "כי שנות מספר יאתיו אם בימי שכיר ימיו", וכתוב (קהלת ו, יב): "מספר ימי חיי הבלו", וכתוב (תהלים צ, יב): "למנות ימינו בן הודע" וכו'. ועל כן אסור להאדם לדחות את עצמו מיום ליום, רק לידע היטב שזה היום לא יהיה לו עוד כל ימי חיינו, כי יום האחר הוא ענין אחר לגמרי, והלואי שיפרע בזמנו שיזכה למחר לצאת ידי חובתו מה שצריך לפרע להשם יתברך חובת הזמן של יום מחר בעצמו. אבל על כל פנים חלילה להטעות את עצמו לדחות מיום ליום, וכמו שכתב אדמו"ר ז"ל על פסוק (תהלים צה, ז): "היום אם בקולו תשמעו", שעקר העבודה מי שרוצה לשמע בקולו יתברך ולדבקה בו העקר הוא שידע שהעקר הוא היום, היום דיקא וכו', כמבאר שם (סימן ערב):

חור"מ פקדון הלכה ה' אות לו – וזהו עמנו היום כי עקר התקן על ידי בחינת היום, בחינת "היום אם בקולו תשמעו" המבאר בדבריו ז"ל בסימן רע"ב, ומובא לעיל, שצריכין לידע שאין לאדם בעולמו כי אם אותו היום ואותו רגע לבוד, כמו שכתוב (איוב ז, יח): "ותפקדנו לבקרים לרגעים תבחננו". וכמו שאמרו רבותינו ז"ל, ומובא בפירוש רש"י בכמה מקומות בפסוק: "היום אנכי מצוה" בפרשת 'תבא', ובקריאת שמע בפסוק "אשר אנכי מצוה היום" ובשאר מקומות, שפרש רש"י שם, ש'בכל יום ידיו בעיניו כחודשים', ותדקדק בכל ספר 'דבריהם' ותמצא שבכל מקום שמוזכר את ישראל על קיום התורה – שמוזכר בכל פעם תבת "היום", להורות ולהעיר את כל אחד שהעקר להתחיל להתקרב היום, הינו בכל יום ושעה שעומד בו, וכנ"ל.

שיחות

טעם זקנים לשה"ק גליון נא שיעור שאמר רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל בשנת תשל"ה פרשת בלק –

הענין של עבודת השם זהו משא ומתן שלם. אמנם איננו סוחרים ואיננו עוסקים במסחר, אולם גם עבודת השם זה משא ומתן, זה משא ומתן מה הפירוש משא ומתן? אדם שיש לו הכנסות, הוצאות, הוא מוציא, הוא מנהל חשבונות, הוא לא מרמה אחרים ושארירים לא ירמו אותו – זהו משא ומתן! וכן הוא בעבודת השם, צריכים לנהל משא ומתן שלם עם היצר, שהרי הוא אינו שוקט על שמריו, הוא הולך, הוא ממשיך.

אם חושבים וסומכים שיעשו זאת לעת זקנה – שקר וכזב! לעת זקנה המצב גרוע פי כמה וכמה. בצעירותו האדם לפחות במיטב כוחו, הוא יכול ללכת במהירות, הוא מסוגל לקום, לרוץ מהר, אולם לעת זקנה? הוא סובב את רגליו, הוא בקושי מצליח להניע עצמו, אפס ואין זהו שקר וכזב, לעת זקנה לא יוכל לעשות מאומה!

ועוד, כיצד שייך לומר זקנה? וכי אדם יודע מנין שנותיו עלי אדמות? וכי יש לו ביטוח? כמה יחיה? איזה זקנה!.

הרבי אומר בתורה של 'היום' אם בקולו תשמעו' – "היום!". אנשי שלומינו היו אומרים: 'עכשיו' זה עוד יותר מ'היום'; 'היום' זה יום שלם – עכשיו זה הרגע הזה! ⁽¹⁾

"היום" משמעו, שיש לי רק 'היום', יש לי רק את היום הזה; 'עכשיו' זה עוד יותר מכך! היום פירושו שכל היום לפני, אתיישב בדעתי לעת ערב, לפני מנחה; אולם עכשיו – כל רגע זה 'עכשיו', 'עכשיו'!

אם מניחים את העכשיו – מניחים גם את היום, ואף את כל השנים כולם. אם בשעה שאני נזכר בעכשיו הוא מזלזל בעיני, וכשיש לי אפשרות לחטוף עוד כמה דקות, אני מזלזל בהם ואינני מחשיבם – ממילא גם יום שלם אינו חשוב בעיני. אין מציאות כזו בעולם, אדם שיום שלם חשוב בעיניו שכל דקה לא תהיה חשובה בעיניו!

הלא מדוע 'יום' נחשב ליום? כל יום מורכב הרי מאלפי דקות? אם יום שלם חשוב בעיני, לא יכול להיות שדקות בודדות לא יהיו חשובות בעיני, ואם בעיני אין חשיבות לדקות בודדות, אין חשיבות גם לימים שלמים מהיכן נובע הדבר שהאדם מבלה כל שנותיו בתאוות עולם הזה? (כי חושב בלבד):

'הלא יש לי עוד שבעים שנה לחיות? הלא יש לי עוד שבעים שנה להתענג? שמונים שנה, שבעים שנה'. ולכן, מאחר ויש לו כל כך הרבה זמן, ממילא אינו מעריך את זמנו, הוא מסוגל לבזבז חצי שעה, שעה. הוא יבלה עשר דקות פה, חמש עשרה דקות שם: 'מה קרה? הלא יש לי עוד שבעים שמונים שנה לחיות?!' – זהו שקר וכזב!

אם בעיני האדם יש ערך לשבעים שנה, והוא יודע שבעוד שבעים שמונים או תשעים שנה הוא הולך לעולמו, אזי כל דקה חשובה בעיניו. יהודים שחשבו על התכלית – איך הם שמרו על כל רגע.

אפילו אם יהיה אדם אלפי שנים; כתוב בתורה שנח חי תשע מאות חמישים שנה, ומתושלח חי תשע מאות שישים ושבע שנים, וגם הם כבר נפטרו מזמן מן העולם.

העובדה שהאדם יכול לבוא לידי טעות מרה כזו נובעת רק מזה שהוא שוכח את האמת הזו, הוא שוכח עצמו לגמרי.

ואם בשכחה עסקינן, (ראה תורה נד) אזי אין נפקא מינה אם זה מתחיל בגיל תשעים או בגיל שלושים או בגיל עשרים, אם נותנים לרעיון של שכחה לחדור למח, אזי אין נפקא מינה אם זה בגיל עשרים או בגיל שלושים...

*

שיחה של הר"מ שכתב באלול תשמ"ה הובא במבועי הנחל אלול תשמ"ה קובץ 33 שנה שלישית – בה מבאר את תורה רעב

היום אם בקולו תשמעון (מאמר זה ערך ומסודר באריכות בספרו לקט אמרים ח"ב עמ' קיז)

עצה גדולה היא – אומר הר"מ – לא לאבד את הימים ואת השנים היקרים מכל הון העוברים כהרף עין. אמנם, הכל חפצים בימים מלאים בתורה ותפילה, אין לך יהודי שלא היה רוצה שחיי יסתכמו כמלאים בתורה ומצוות ומעשים טובים, אך חושבים שיש זמן לכל זה, וכאילו סיכום זה שייך לימים האחרונים בחיים וכאילו רק אז נוצר המאזן הזה לטוב או לרע ח"ו. אך לא כן הדבר, כל רגע בחיים קובע, אם מלא הוא או ריקן מתורה ומצוות. "העכשיו" הוא מה שחשוב לנו, כל "עכשיו" מהווה זמן בפני עצמו וחלק חיים נפרד, שעליו יש לדון עד כמה הוא נוצל לתורה או לתפילה, למצוות או למעשים טובים. וכך, על ידי כל "עכשיו" טוב, ע"י כל רגע המנוצל לטובה, נוצרים ימים ושנים טובות מלאי תוכן. אך לנו, אין לנו אלא את ה"עכשיו", לא את העתיד ולא את העבר. וכשהשי"ת עוזר, ומנצלים את העכשיו, ומחיים אותו במעשים טובים, כי אז החיים כלם טובים הם.

הלא כה אמר החכם "העבר אין, העתיד עדיין, ההווה כהרף עין" – יותר מן ההווה – אין, וכשכל הווה מנוצל לטובה, הרי הימים מלאים הם. מובא בספרים על הפסוק "מה זה בידך" שאמר הקב"ה למשה "ויאמר משה" המטה הוא כח הבחירה שנמסר לאדם "להטות" עצמו כל צד שירצה, ורק זאת "בידך", לבחור באיזה "הווה" שתירצה, לטב או לביש ח"ו. יתר החשובות, העבר והעתיד, הם אך ורק בידי הקב"ה. הזמן היחיד הנמסר בידינו, הוא ההווה, עליו יש לנו את הבחירה.

חושבים לפעמים. וכי מה, לבטל עוד רגע עוד שעה, ולמעשה הרי זה יצר הרע, הבעל דבר, העומד על האדם כגנב העומד על גבי מי שיש לו שק של שטרות כסף קטנים, ובכל עת הוא מצליח להוציא ממנו שטר אחד, עד שלבסוף נמצאים בידו יותר שטרות מכל מה שבשק. כן אנו חושבים לפעמים, מה יש, ניתן לו לבע"ד עוד רגע, עוד שעה, עוד יום, הדבר קל בעינינו כי מדובר בזמן קצר יחסית, אך לסיכום, יש לו ליצה"ר את כל הימים או רובם ח"ו. עיקר גניבותיו של יצר הרע מתרכזים על ה"עכשיו". את האדם הוא מעסיק במחשבות על העבר ועל העתיד, ואגב כך הוא חוטף וגונב ימים על ימים, להבל וריק ח"ו. הנה חופזים אנשים ברחובות ואצים לקראת העתיד, להתעשר ולהיות ... ולהיות ... ומה בינתיים, כל העכשיו גנובים.

רביז"ל פגש פעם באברך שהיה אץ להעשיר ועסוק עד מאד, העיר לו רבינו על כך, החל הלה מתאר את חשיבות עסקיו, נענה לו רביז"ל: רואה אתה את השוק הלזה על אנשיו ועסקיו ומסחריו – כל זה יחלוף משך כמה עשרות שנים ובמקומם יבואו אחרים לגמרי ... האדם מתהלך בהרגשה שיחיה לעולם ואילו חז"ל אומרים "בני אדם דומים לעשבי השדה, הללו נוצצים והללו נובלים" ואל נא יחשוב האדם שיבלע את כל העולם. מעט הרכוש שכן יש לו לאדם, רכוש נחצי ועומד לעד, הוא "העכשיו". וכשהופך את העכשיו לנצחי, הריהו דבק בחי החיים הנצחי. אותם ימים קצרים של האדם, יכולים ליהפך לימים ארוכים ונצחיים על ידי ניצול כל רגע.

כתב האר"י הקדוש שכמו שהקב"ה הוא אין סופי, כן התורה שנתן לנו אין סופית, כתב האר"י הקדוש שכמו שהקב"ה הוא אין סופי, כן התורה שנתן לנו אין סופית היא. ולכאורה, היאך נתן השי"ת לבני אדם, שהם מוגבלים במעשיהם ובמחשבתם, תורה שהיא בלי גבולות ובלי סוף? אך לא כן הדבר, האדם מסוגל אמנם גם הוא ליהפך לאין סופי.

^ב ראה שיש"ק ח"ו אות רלג - אמרו אנשי-שלומנו לענין היריונות הנדרש בעבודת ה', שאין לו לאדם אלא אותו הרגע שעומד בו, ואין שיה' בה שום דחיה לומר למחר אֶתְפַּלֵּל, ולמחר אֶלְמֵד וכדומה. וכמו שאמר רז"ל (אבות ב, ד) אל תאמר לְכַשְׁפָּנָה אֶשְׁנָה שְׁמָא לא תִפְנֶה. וכן אמרו (עירובין כב). "לְמַחֵר" – לְקַבֵּל שְׂכָרָם. בְּשִׁהְמָכֶן בְּתַבַּת לְמַחֵר הוא לעולם הבא וְלַעֲתִיד לְבֹא, כִּי אֵין לָנוּ בְּעֹבְדֹתֵינוּ בְּמַצּוֹת ומעשים טובים כְּפִי יִכְלְתוּ וְיִוָּתֵר מִכֶּף רַק אֶת בְּחִינַת "וְעַכְשִׁיו", עַכְשִׁיו מִמָּשָׁ. לְחַטֵּף אוֹתוֹ רָגַע שְׁעוּמֵד בוֹ, לְמִלְאוֹתוֹ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים כְּפִי יִכְלְתוּ וְיִוָּתֵר מִכֶּף. וְכֵן מִרְגַּע לְרָגַע וּמִעַכְשָׁיו לְעַכְשָׁיו. (וכמבואר היטב בליקו"מ תו' רע"ב על הכתוב היום אם בקולו תשמעו, עיי"ש).

שח לי ר' אברהם שטרנהרץ זצ"ל שאנ"ש היו משוחחים תמיד על ר' נתן הרבה יותר מאשר על רביז"ל, מכיוון שבו יש לנו השגה כלשהי, ואילו ברבינו ז"ל אין לנו השגה כלל. ורק דרך התבוננותנו בר' נתן יש לנו להשיג מרחוק את רביה"ק, כי רבינו ז"ל בעצמו היה אין סופי בהשגותיו ובמעשיו. וכן מצינו בכל הצדיקים שהיו למעלה מגדר אנושי. רואים אנו צדיקים שידיעותיהם המקיפות מבהילים כל השגה אנושית.

יש למשל מהרמ"ק שלשה עשר אלף עמודים על תורת הנסתר (!) מכתב ידו הק' (זה כחמש עשרה שנה שהם הולכים ונדפסים). הרב החיד"א שראה אותם, כותב, שאינו יכול להשיג אימתי כתב הרמ"ק את כל זה. הרי עסוק היה הרבה מאד גם בתורת הנגלה, עד שהוא היה יחיד בדורו שהסמיכו מרן הב"י לדון דיני קנסות (כל זאת בהיותו כבן שמונה עשרה).

גם הרמ"ע כותב שתמזה הוא עד מאד, איך זכה הרמ"ק לכל כך דברים, לעסוק הרבה בתעניות וסיוגים לערוך חצות, התבודדות בשדות, ועוד ישב בבית דינו ודן דיני תורה בכל המקצועות. עם כל זאת הרי היה המקובל הגדול ביותר בדורו, כשכל חייו הסתכמו בכל המקצועות. עם כל זאת הרי היה המקובל הגדול ביותר בדורו, כשכל חייו הסתכמו רק בארבעים ושמונה – היאך זכה לכל זה?

האיך זכה ה"פרי מגדים" לכתוב כל כך? ורבי עקיבא איגר? הרי זה אין סוף! אכן, לאין סוף של יכולת והשגה זכו הללו, כי על כן נתן לנו הקב"ה תורה שהיא אין סוף. ואם יחפץ האדם יזכה אליה.

מעתה נבין את דברי רבי אליעזר הגדול שאמר 'אילו כל הימים היו וכל אגמים קולמוסים' וכו', לא יספיקו לבאר את כל תורתו שידע והשיג.

וכן מה שמובא על דוד המלך ע"ה שישב ברמה עם שמואל הנביא משך יום אחד ולמד מעמו מה שלא למד תלמיד ותיק במאה שנים. נמצא שהתורה היא אין סופית וכשאדם עושה כבמידת יכולתו, עושה עמו גם הקב"ה כמידת יכולתו, ומעלה למדרגות של א"י. וכך הננו יכולים לשער, מה גדלו השגות רבינו ז"ל, שאמנם לא היו אנושיות כלל. כי כשהקב"ה משרה שכיתו על הצדיק, על ידי שהכשיר עצמו לכך וטיהר את רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, הרי גדולתו היא עד אין קץ ואין תכלית.

כלל גדול הוא, על האדם לעשות ככל שביכולתו, כי אז יסייעוהו מן השמים וישיג מדרגות אין קץ. רבינו ז"ל מגלה ענין של "עכשיו", ובכך יכולים אנו לעשות הרבה. הוכחה לכך היא, התנהגותו של מוהרנ"ת, שניצל כל רגע ויום, ואף יום הנסיעה שהזדמן לו תכופות נוצל על ידו כרבעי. היה צדיק אחד שאמר שעל הכל יכול יהיה לתת דין וחשבון, חוץ מעל יום הנסיעה, הרי שמוהרנ"ת אמר שגם על יום הנסיעה יכול הוא ליתן דין וחשבון לפני ממהקב"ה. כי לפי הדרכותיו של רביז"ל ולפי דרך העכשיו, הרי כל רגע פנוי יכול להיות מנוצל היטב.

ואמנם כותב הרב מטשעהרין ז"ל בהקדמתו הנפלאה למכתבי מוהרנ"ת על אודות סדר יומו של ר' נתן "שכל מי ששמע קצת מסדר לימודו היה משער בלבו כי בלתי אפשר דבר זה, אם לא שתאמר שיומם ולילה אינו עוסק רק בסדר לימודו ... גם היה עוסק הרבה בכל יום לפרש שיחתו לפני השי"ת ... עד שכל מי ששמע סדר עבודת התפילה שלו. היה משער בלבו כי אי אפשר דבר זה, אם לא שמבלה כל ימיו ולילותיו על תפילה ותחנונים כנ"ל ... וכל מי ששמע וידע קצת מענין סדר כתביו הנ"ל, היה משער בלבו, כי בלתי אפשר דבר זה, אם לא שמבלה כל ימיו על כתיבת ענינים הנ"ל ... " כן מונה והולך סדרי יום עמוסים לעיפה שהיו לו למוהרנ"ת, שהם בבחינת למעלה מגדר אנושי. כך שאחר הסתלקותו, לא היו יכולים אנ"ש להבין, כיצד הספיק כל כך. כי בכל שטח פעל ועשה פי כמה וכמה מהמושג בשכל אנושי רגיל.

אכן, כשהקב"ה עוזר, והאדם עושה כמידת יכולתו, משיג הוא הרבה יותר מהיכולת האנושית הרגילה. רואים אנו היום את מכלול פעולותיהם של הצדיקים הקדמונים ואנו משתוממים הרי זו לנו הוכחה ברורה, כשחור על גבי לבן, שכוחותיהם היו למעלה מגדר אנושי. כל זאת בגלל שניצלו כל הווה, כל עכשיו, כל רגע, כל שעה, כל יום.

מאידך, יש בדברי רבינו הק' גם חלק נסתר. שכמו שיש בכל סיפורי התורה נגלה ונסתר, כן גם בדברי העצה וההדרכה הפשוטים לכאורה שאמר רבינו ז"ל, יש בהם כוונות נסתרות ונעלמות מדעתנו הקלושה.

מובא בערבי נחל בשם האריז"ל, שנשמתו של אדם מתחלקת לניצוצות שונים, כל ניצוץ מחיה אותו יום אחד, וככל שרבים ניצוצות נשמתו כל כך ימים יחיה. נמצא שבכל יום ניתן לו לאדם ניצוץ חדש. וכל מעשה טוב שביום זה מתקן תיקונים בניצוץ זה. ולכן, בשבת או בעשי"ת, כדאי להחמיר יותר בהלכה כמו בפת פלטר וכיוצא בזה, כי ניצוצי הנשמה הפועלים אצל האדם בימים קדושים אלה מהווים ניצוצות וחלקי נשמה חיוניים ביותר שכל פגם בהם עלול להמיט אסון ח"ו על הנשמה כלה. כלומר כמו שיש באדם רמ"ח אברים ושס"ה גידים, כן יש בנשמתו רמ"ח ושס"ה, מהם אברים או גידים בלתי חיוניים, כלמשל הניצוצות שבימי חול רגילים שבהם אינו מזיק למשל פת פלטר, ומהם אברים שהנשמה תלויה בהם, כלב ומוח שכאלה הם חלקי הנשמה, הניצוצות הפועלים בימים קדושים.

לכן מובן, למה בכו כל כך הצדיקים בקריאת שמע שעל המטה. כי אז הולך לו הניצוץ של היום ובמקומו מובא אחר. וזהו גם פירוש הפסוק "ויהיו חיי שרה שבע ועשרים ומאה שנה" כמובא בכתבי האריז"ל שמאה היא ספירת הכתר, ועשרים הוא חב"ד, ושבע הוא ז' ספירות התחתונות – היינו קומה שלימה של שנים היה לה. וכן לאברהם שהכתוב מעיד עליו "בא בימים" שכל ניצוץ וכל חלק נשמה של כל יום ויום תוקן אצלו כראוי.

מכל זה יוצא, כי מה שאמר רביז"ל (לעיל) שכל יום הוא ענין אחר לגמרי, הוא אמנם ענין אחר בהחלט. כי בכל יום פועל ניצוץ וחלק נשמה אחר באדם, ואם מתקנים אותו אינו מתתקן הניצוץ שלמחרתו וכן הלאה. אלא שכל יום והתיקון הנפרד שלו. וכאמור, הבעל דבר חוטף כאן יום ושם יום, ובעיני האדם קל הדבר עד שהוא גונב ח"ו כל ימיו. אולם, כשעושים כל מאמץ לנצל את ההווה, עוזר השי"ת.

חשיבות מרובה ביותר יש לדברנו אלה בימי אלול הקדושים, שהם זמן של אמירה רבה, אמירת תהלים, תיקונים, תנ"ך וכו'. שהרי כל צעיר צריך ליטול על עצמו ספרים לעבור עליהם בימים אלה. ולכך דרוש ניצול הזמן המהווה גם הכנה לראש השנה, למלאות את הזמן בתורה ובתפילה, ולהתפלל על כך, לזכות ולא לבטל את הזמן היקר, כי אז יש לצפות לסייעתא דשמיא, כפי שקיבלו כל הצדיקים שעשו ככל יכולתם. "שובו אלי ואשובה אליכם" אומר הנביא בשם ה', לאמר שאם שבים אל ה' בכל הכוחות, שב ה' ומאיר הארה והשגה גדולה.

מובא בספד"ק עה"פ "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" שטובו של הקב"ה היא מהותו ועצמיותו ולא קיבל את טובו ח"ו מאחר, אלא שהוא בעצמו מהווה עצם טוב, הקדמון לכל הקדמונים ולכל הנבראים. ואם זוהי מדרתו, הריהו חפץ שגם אנו נדמה אליו, ואף טובתנו אנו תהווה עצמותנו, שיהיה שלנו ולא ינתן לנו על ידו כביכול. כלומר שבכוחות עצמנו, בבחינתנו,

בתפילתנו, נכשיר עצמנו להיות הטוב שורה עלינו מאלינו, כי אז הרי אנו "כצלמנו" "כצלם אלוקים" וכדמותו בביכול בטוב עצמי כמותו בביכול.

שוב יש פירוש אחד בספה"ק "כצלמנו" שיהיה האדם "אין סוף" כביכול כמו הקב"ה שהוא אין סוף ואינו מוגבל. וכמו שאמרנו שבשאדם עושה בעבודת השי"ת כמידת יכולתו, הקב"ה משרה עליו "צלם אלוקים" בזה המשיג השגות אין סופיות.

אחד מהדברים שעלינו ליצור בביהמ"ד הק' שלנו, הוא, שלא תהיה ח"ו אוירה של בטלה. לשבת ולעסוק בתורה, בספרי רבינו הק' וכו' וזאת תהיה לנו להצלחה גדולה. ביחוד בימי ראש השנה הק' הבעל"ט – מי כמונו מאמינים בכוחו של ראש השנה של רביז"ל, ואילו הבעל דבר יכול ח"ו לתבוע דברים בטלים בימים קדושים אלה. ואם חלילה לא נעשה מה שמוטל עלינו, מה שייכות יש לנו לתיקונים הגדולים שרביז"ל ממשיך בראש השנה! כי על כן עלינו לנצל "יומא אריכתא" זה ולעשותו ארוך ונצחי, בתפילה בכוונה ובגעגועים עזים להשי"ת – אמנם כל זה מעט הוא, אך אם עשינו את שלנו, נזכה והקב"ה יעשה את שלו ברחמי יתברך.

"כי אין לאדם בעולמו, כי אם אותו היום ואתו השעה שעומד בו כי יום המחרת הוא עולם אחר לגמרי. היום אם בקולו תשמעו – היום דייקא והבן" (שם בליקו"מ).

זכורני שוב את ר' אברהם שטרנהרץ זצ"ל, כל יום אחרי תפילת הותיקין היה הולך לטעום קמעה בביתו ומיד חוזר לביהמ"ד – למרות זקנתו – לשיעוריו הקבועים, כמה דפים גמרא, כמה סימנים שו"ע וכו', הוא היה נכנס לביהמ"ד במקלו ואומר: "א נייער טאג, א נייער טאג" (יום חדש, יום חדש). אמנם כל יום חדש הוא ואל לנו להתבלבל מיום לחברו. כל יום, כל רגע, הוא דבר נפרד. ואם אנו נצלם הקב"ה ישרה שכיתנו עלינו להכתב ולהחתם בספר החיים, חיים נצחיים, חיים של הקב"ה כביכול, חיים טובים, אכ"ר.

*

לפי דברי התורה אפשר לפרש מה שהשם-יתברך אמר לאדם הראשון "כי ביום אכלך ממנו מות תמות" (בראשית ב, ז), כי אם לא היה יאכל מעץ הדעת אז יהיו חיי נצח, אבל אם יאכל חלילה אזי כל ימיו יהיו מתיים, וזהו שאמרנו בגמרא (ברכות ה.) "לעולם ירגיז אדם יצר-טוב על יצר-הרע וכו'". ואם לאו יזכיר לו יום המיתה – דהיינו אם היצר-הרע מפתה אותו לאמור לו: מחר תתפלל בחשק רב וטוב יותר, יזכיר לו יום המיתה – דהיינו שיזכיר לו שהיום הזה שהוא עומד בו, זה היום הוא יום מות, ולא יחזור לעולם ועד. כי היום המחרת הוא עולם אחר לגמרי: (הרה"ח ר"י קלמנוביץ (מלמד) ז"ל מעדני מלך).

חֲזַק וְאֶמֶץ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִבִּינְהוּ הַיָּטֵב אִיךָ רוֹדְפִין אֶת הָאָדָם בְּכָל עֵת, בְּפֶרֶט מִי שְׂרוּצָה לְגֶשֶׁת אֶל הַקְּדוּשָׁה, וְאֵין לָנוּ פִּי אִם מֵעַת הַנִּקְדוּת טוֹבוֹת שְׁחוּטָפִין בְּכָל יוֹם עַל יְדֵי צַעֲקָה וְתַפְלָה וְלִמּוּד וְרִצּוֹן וְהַשְׁתַּקְקוּת וְכִסּוּפִין טוֹבִים, וְעַל יְדֵי אִיזָה מִצָּדָה שְׂחוּכִין לַעֲשׂוֹת צַדִּיקָה וְגִמְלוֹת חֲסִדִּים, וְאֵין לָאָדָם אֲלָא אוֹתוֹ הַיּוֹם, כִּמּוֹ שְׂכָתוֹב עַל פֶּסוּק הַיּוֹם אִם בָּקְלוֹ תִשְׁמָעוּ, וְאֵל תֹּאמַר לְבִשְׂאֲפָנָה אֲשָׁנָה וְכו' (עלים לתרופה מכתב קפ).

חטוף ואכול חטוף ואכול תורה ותפלה והתבודדות ומע"ט ואל תשגיח כלל וכלל בכל מה שעובר עליך ובוזה טוב מאד מדת השכחה להשכיח מדעתו לגמרי בכל עת כל מה שעבר עד הנה ומה שיהי' אינך יודע כלל ובפרט בשעת התפילה תהי' בעינך כחדש ממש וכאן אין לך רק השעה הזאת לבד ולא תסתכל על העבר ועל העתיד כלל אפילו בדברים הנוגעים על הנשמה ומכ"ש וכ"ש בדברי הגוף וממון הש"י יזכנו שנרגיל עצמינו בזה שיעשו הדברים אלו רושם בלבנו כי לא דבר רק הוא כי נובעים ממקור עליון ונורא מאד מאד הש"י יחזק לבנו לצאת מחובת היום בכל יום ויום ולבלי להניח מיום לחבירו כלל כאשר כבר דברנו בזה הרבה ועדיין צריכין תפילה והתבודדות הרבה לזכות לישועה ורחמים רבים לקיים זאת באמת לאמתו כרצונו הטוב, ועיקר כוונת הספירה בפשיטות הוא שצריכין לדעת שימי האדם מנויים וספורים במספר ובמנין כל יום ויום והאדם יצטרך ליתן דין וחשבון מכל יום ויום כי אין שום יום הולך לבטלה ח"ו ואפילו שעה ורגע אחת אינו הולך לבטלה ח"ו וע"כ אסור להאדם לדחות א"ע מיום ליום רק לידע היטב שזה היום לא יהיה לו עוד כל ימי חייו כי יום המחר הוא ענין אחר לגמרי והלוואי שיפרע בזמנו שיזכה למחר לצאת ידי חובתו מה שצריך לפרוע להשי"ת חובת הזמן של יום מחר בעצמו אבל עכ"פ חלילה להטעות א"ע לדחות מיום ליום וכ"ש אדמו"ר ז"ל ע"פ היום אם בקולו תשמעו שעיקר העבודה מי שרוצה לשמוע בקולו ית' ולדבקה בו העיקר הוא שידע שהעיקר הוא היום הזה שהאדם עומד בו ולא לדחות מיום ליום כי כל ימי האדם מנויים וספורים כי מחמת זוהמת מצרים יכולין הסט"א והקליפות לבלבל את המוח ח"ו שיטעה א"ע כאלו אין היום מסוגל לעבודת הבורא יתב' וירצה לדחות מיום ליום ע"כ צריכין לספור הימים בפה מלא כי הדיבור יש לו כח גדול להזכיר את האדם אפילו בעת שאינו נקי מזוהמתו כי זה עיקר הקדושה לזכור בכל יום ויום שזה היום מנוי וספור וצריכין לצאת בו חובת היום בזה היום דייקא, כי צריך האדם ליזהר מאד בכל יום ויום לצאת חובת היום בכל מה דאפשר כי צריך לידע שכל ימיו מנויים וספורים ויצטרך ליתן דין וחשבון מכל יום ומכל שעה ואין לו בעולמו כ"א אותו היום שזהו בחי' מצוות ספירה ע"כ בוודאי הוא צריך להיות זריז גדול בכל יום ויום להתחזק בעבודתו ית' (שארית ישראל מכתב קלא)

הנה מובא בפירש"י ז"ל בשלח ט"ז שאכלו משירי הבצק ששים ואחת סעודות יעי"ש ויש להבין מאי הרמז בזה ששים ואחת סעודות דוקא וי"ל כי היום בגימטריא ששים ואחת והנה מובא בדברי רבינו ז"ל בליקוטי קמא סימן ער"ב היום אם בקולי תשמעו זה כלל גדול בעבודת השם שלא ישים לנגד עיניו כ"א אותו היום הן בעסק פרנסתו והצטרבותו צריך שלא יחשוב מיום לחבירו וכו' וכן בעבודתו יתברך לא ישים לנגד עיניו כי אם אותו היום ואותו השעה כי כשרוצין ליכנס בעבודת ה' נדמה להאדם כאילו הוא משא כבד וא"א לו לישא משא כבד כזו אבל בשיחשוב שאין לו רק אותו היום לא יהי' לו משא כלל וכו' יעי"ש. וי"ל כי בזה שאכלו שירי המצה זכו לאמונה שלימה שלא לדאוג מיום לחבירו כי מצה הוא מיכלא דמהימנותא כנ"ל וזה הרמז מספר ס"א סעודות כמספר היום כנ"ל אף שמצינו כי כאשר כלתה המצה כתיב וילוונו אפשר נפלו אז מהאמונה והי' להם ירידה צורך עלי' ולא עמדו המלינים בהנסיכון. (עונג שבת דף רז)

עוד שם עמ' קיג – יעי"ש וי"ל עפ"י דברי קדשו הי"ו"ם נוטריקון ה'סר מ'מנו י'גון ו'אנחה הרצון דע"י שישים אדם על לבו היום כדברי רבינו ז"ל לא ידאוג כלל.

קושיות

א. היום אם בקולו תשמעון – מבואר שאין קשר בין יום ליום שאחריו. וצ"ע עיין תורה קעט/ו שע"י תענית מחיה ימים מתים, כי ע"י שמקבל חיות מאכילה של אתמול מחיה את האתמול.

ב. כלל גדול בעבודת השם, שלא ישים לנגד עיניו כ"א אותו היום, – ראה מה שביאר הרב שכטר עפ"י האור החיים שאין קשר בין יום אחד לשני וצ"ע כי האור החיים בפירוש כתב שע"י תשובה אפשר לתקן את העבר והערבי נחל/ו כתב שצדיק גדול ביום אחד מתקן כמה ניצוצות של כמה ימים. הרי מפורש שיש קשר גדול הין כל הימים זה לזה. ונראה שהתירוץ פשוט שע"י תשובה באמת אני לא משלים עבודת יום אחד ביום אחר, אלא אני עולה למעלה מהזמן/ו אל היום הקודם ואז מתקן. ומה שכתב הערבי נחל אין הכוונה שצדיק מתקן מיום אחד לחבירו, אלא שבגדול כוחו יכול ביום אחד להספיק עבודה של שני ימים, אבל באותו היום יש לו רק אותו היום, אלא שאצלו כל יום הוא מכיל יותר מיום.

ג. כשרוצין ליכנס בעבודת ה', נדמה להאדם כאלו הוא משא כבד, ואי אפשר לו לישא משא כבד כזו – צ"ע הרי כבר אמרו לא עליך המלאכה לגמור. ראה לקמן בהקדמה.

ד. מה שאמר ר"ט באבות ב' טז/ו לא עליך המלאכה לגמור צ"ע, הרי גם אמרו/ו שמצוה נקראת על שם גומרה, כמבואר בעניין קבורת יוסף שנקראת על שם ישראל אע"פ שמשה רבנו עסק בה ארבעים שנה.

ה. מבואר שאין קשר בין יום אחד לחבירו – וצ"ע בשלמא אם אנו שכירי שבעים שנה, נחא, כי ההלכה חור"מ קצב (ג) עפ"י ב"מ סה ששכירות אינה משתלמת אלא לבסוף, אלא שלפ"ז אפשר להשלים חובת יום אחד ביום חבירו. ואם אנו שכירי יום, שעל כן א"א לתקן יום אחד ביום שאחריו, א"כ מדוע הקב"ה לא משלם לנו

¹ תורה קעט – כי על-ידי התענית נבנה קומת וחיית השמחה, כי מעלת התענית – שמעורר ומחיה מתים, הינו הימים שעברו בחשך, ואין להם שום חיות, כי כל יום ויום נמשך עליו שפע מלמעלה, וכשעושה בזה היום מצוות ומעשים טובים, אזי מחיה היום וממשיך לו חיות וישפע רב מלמעלה, אף אם, חס ושלום, אם אינו עושה בו מצוות, אזי אינו יורד עליו שפע מלמעלה כי אם בצמצום גדול מאד, רק כדי חיינו בצמצום, וכשהוא נוטל זה היום ועושה בו, חס ושלום, רע, אזי מוריד ומניק ומוצץ השפע המעט שיש בזה היום, עד שמוצץ גם עצם החיות שיש להיום בעצמו, מלבד השפע הבא מלמעלה דבר יום ביומו, כי כל יום הוא בריאה, ויש לו חיות עצמו מלבד השפע, והוא מוצץ גם חיותו העצמי של היום, עד שנגארו הימים הללו פגרים מתים, כמו משל התינוק היונק משידי אמו, כל זמן שיש לה חלב – יונק החלב, וכשנפסק החלב – מוצץ דמה וחייתה ממנו, אף על-ידי התענית הוא מעורר ומחיה הימים הללו, והכל לפי התענית. ויש להבין בגשמיות, כי כשמתענה, נמצא אין לו חיות וכח מזה היום, מאחר שאינו אוכל ושותה בו, ואף על-פי-כן עובד את השם. נמצא שעובד השם בכח שיש לו מתמול, כי בלא זה מאין לו כח, נמצא שעובד היום בכח של אתמול, על-כן מביא חיות באותו היום של אתמול. ואחר-כך כשמתענה עוד, ואז אין מספיק לו כח של אתמול, כי כבר נחלש הגוף, ואז צריך להשתמש בכח של ימים הקודמים למפרע עוד, נמצא שמביא בכל פעם חיות והארה לימים הראשונים שנפלו ומתו, עד שאפשר להתענות כל כך, שיצטרף להשתמש בכח של הימים שינק משידי אמו, ואז מחיה ומאיר כל הימים. ונעלה על ידי התענית נבנה קומת השמחה, שהיא החיות ונקודות של כל המצוות, כמבאר במקום אחר. (זה הענין לא באר היטב, והעקר שעל-ידי התענית, על ידי מה שמוציא הכח של כל יום ויום שעבר ומכניס אותו בעבודת ה', ומחיה כל הימים המתים שפגם בהם כנ"ל, על-ידי-זה נבנה השמחה כנ"ל).

² ערבי נחל ריש פרשת ויחי – מה שהארכנו בפרשת חיי שרה כי כל יום מימי האדם הוא חלק מחיותו, וכבר ביאר בזה באור החיים מסדר זה בשם האר"י ז"ל כי כפי סכום הניצוצות אשר בנשמה כך הם ימי חי האדם ע"ש באורך באופן כי כל יום הוא ניצוץ אחד מהנשמה, ומוטל על האדם לתקן כל יום ביומו עד סוף כל ימי חייו. וביארנו שם, כי יש צדיק גדול אשר ברוב קדושתו ועבודתו כל יום ויום מימי חייו מתקן הרבה ניצוצות מנשמתו או כולם, נמצא כל יום נחשב לו לשנים הרבה, וביארנו שם בזה ענין יראת ה' תוסף ימים (משלי י, כז), וזהו ג"כ מה שארז"ל (ירושלמי בברכות פ"ה ה"ט) יגע ר' בון בכ"ח שנה מה שתלמידו כ', כי לרוב קדושת מדרגתו לא זו שתיקן כל יום ביומו ושעתו, אלא שבכל יום תיקן מה שצדיק אחר מתקן בכמה שנים. ועל ערך זה יצויר משארז"ל (ראש השנה ב:) יום א' בשנה חשוב שנה, כי היות השנה הוא היקף א' יש שייכות מניצוץ יום אחד אל ניצוצי כל ימות השנה ההוא, לכן בקל יצויר שיתקן האדם הצדיק ביום אחד מימות השנה כל ניצוצי השנה ההיא לכן יום אחד בשנה חשוב שנה.

³ ראה ספר המדות תשובה חלק ב' אות א. יום שהאדם עושה תשובה הוא למעלה מהזמן ומעלה כל הימים למעלה מהזמן, וכן יום הפפורים הוא למעלה מהזמן.

⁴ משנה מסכת אבות פרק ב' (טו) רבי טרפון אומר, היום קצר והמלאכה מרובה, והפועלים עצלים, והשכר הרבה, ובעל הבית דוחק: (טז) הוא היה אומר, לא עליך המלאכה לגמור, ולא אתה בן חורין לביטל ממנה.

פרוש המאירי – לא עליך המלאכה לגמור כלומר שלא תאמר איך אתחיל בדבר שלא אוכל לבא עד תכליתו שאינך מחוייב לבא עד תכליתו ולעשות ביתר היכולת וכן אם תאמר איני מוכן לכך צריך על כל פנים שתשתדל כפי מה שתוכל שאינך בן חורין להיבטל מכל וכל ממה שנוצרת עליה ושכר טוב מ"מ שמור לך אם מעט ואם הרבה והוא שאמר אם למדת תורה כו' ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך הן בעה"ז הן בעה"ב למי שיחייבו אופני משפטיו ית' והוא שאמר ודע מתן שכרן של צדיקים לע"ל ובא הנה לעתיד לבא במקום עולם הבא אף על פי שעיקר הנחתו לזמן ימות המשיח אלו השמות ר"ל העולם הבא ותחיית המתים ולעתיד לבא מתחלפים תמיד זה תחת זה כמו שביארנו בקצת מקומות:

⁵ ראה רש"י על דברים פרק ח פסוק א – כל המצוה – כפשוטו. ומ"א אם התחלת במצוה גמור אותה שאינה נקראת המצוה אלא על שם הגומרה שנאמר ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם והלא משה לבדו נתעסק בהם להעלותם אלא לפי שלא הספיק לגומרה וגמורה ישראל נקראת על שמם:

שכר בכל יום בסופו, היתכן שעובר על מצוות עשה "ביומו תתן שכרו". התירוץ שהשכירות היא יומית ועל כן בכל יום בסופו נרשם למעלה כמה שכר מגיע לנו, והטעם שעדיין לא משלם, כי אנו לא רוצים תשלום גשמי וזמני בעוה"ז אלא רוחני ונצחי בעוה"ב.

ו. איך אפשר לומר שאנו שכירי יום – והרי אמרו (עירובין כב.) והביאם רש"י ז"ל סוף ואתחנן בפסוק (דברים ז יא) אשר אנכי מצוך היום לעשותך, וזה לשונו היום לעשותם ומחר לקבל שכרם; ועוד יותר אמרו בע"ז ג. שכר מצוה בהאי עלמא ליכא. וא"א שמדובר בשכיר יום שהרי כתוב ביומו תתן שכרו. צ"ל כנ"ל

ז. צ"ע איך אפשר לומר שאנו שכירי יום הרי פועל שביטל מעבודתו מקבל שכרו רק אם נאנס, ואנו מבטלים בכל יום כמה זמן. ועוד הפועלים מתפללים בראש האילן שלא לבטל מעבודת בעה"ב ומדוע לא הותר גם לנו

ח. צ"ע מצד אחד צריך אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה האבות, משמע למדרגתם שהסתלקו בה, ומאידך לא להסתכל על השלימות המדרגה שרוצה להגיע אליה, אלא רק על עבודתו שבאותו היום. וקשה לכאורה זו סתירה

ט. כשרוצין לכנס בעבודת השם, נדמה להאדם כאלו הוא משא כבד, ואי אפשר לו לשא משא כבד כזו. אבל כשיחשב שאין לו רק אותו היום, לא יהיה לו משא כלל, – צ"ע לכאורה אדרבה כיון שכבר צייר בדמיונו כיצד מסיים את הש"ס אם יחשוב שיש לו רק היום בודאי א"א לו לגמור את הש"ס ביום אחד.

י. באבות ב' ד' אל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תיפנה. וכתוב (משלי כז א) אל תתהלל ביום מחר כי לא תדע מה ילד יום. וצ"ע לפי המבואר כאן, אפילו אם ביום המחר תהיה לך הצלחה גדולה, היא לא תועיל כלום ליום האתמול. עי"ש תפארת ישראל על אבות שם שהוסיף גם זאת אבל לא כקושיא.

יא. בזוהר ויחי רכד. ואברהם בא בימים, שבא לעולם הבא עם כל הימים שלמים בעבודת ה'. וצ"ע הרי הימים כבר עלו למעלה כל יום בסופו/י. אולי אפ"ל שהמלאך שנברא מעבודת היום עלה למעלה, אבל השובר בו רשום מה שעשה אותו אדם באותו יום נמצא רשום אצלו ועמו הוא עולה לגבורת חובו. (גם צ"ע מתורה רעז שרק בשבת מקבלות המצוות רגלין לילך משמע שרק אז הן עולות, אבל כנראה שם זה עניין אחר צ"ע.)

יב. אם בקולו תשמעו – פסוק זה בתהלים צה, ואנו אומרים אותו בתחילת קבלת שבת. ואליהו אמר אותו לרבי יהושע בן לוי בסנהדרין צח. לבאר לו כוונת המשיח שאמר לו שהיום יבוא. והתכוון בתנאי שעם ישראל ישמעו בקולו ית', דהיינו אחישנה אם ישראל יחזרו בתשובה. אבל רבנו לומד את הפסוק הזה שבכל יום צריך לשמוע בקולו ית' מחדש, כי מחר הוא עניין אחר וא"א להשלים עבודת יום אחד ביום אחר. משיח התכוון שהיום הוא תנאי לביאתו, ורבנו התכוון שהיום היא עצה להצליח לשמוע בקולו ית'.

הקדמה

הנושא כאן הוא שמירת וניצול הזמן. ורבנו נוגע בכמה נקודות שגורמות לאדם להתייאש משמירת הזמן. האמת ששמירת הזמן לא קשור להיות דווקא, אבל כאן רבנו מדבר בעיקר על כך שכל יום א"א להשלים עבודתו ביום אחר, ועל כן צריך זהירות והשתדלות גדולה כל יום למלא אותו בקדושה באותו היום דייקא. כי כל יום הוא בניין קומת קדושה ע"י תורה ומצוות, וכל יום בסופו עולה לעולם הבא, וממתין לו ליום שגם הוא יעלה לשם לקבל שכרו.

ראה בשיחות לעיל שאנ"ש אמרו שהיום מורכב מרגעים ואם לא שומרים על כל רגע שלא ילך לאיבוד אזי גם היום אינו שמור, שגם אינו מת הוא נגמר צולע ובעל מום.

יסוד העניין נראה שהוא המובא בכהאריז"ל שכל יום מימי האדם הוא ניצוץ קדושה שהאדם צריך לתקנו באותו היום וא"א להשלים תיקונו ביום אחר. וכעין זה מבאר רבנו בספורי מעשיות שכל יום הוא בריאה בפני עצמה (ראה בסיפורי מעשיות ז' בעטלערס יום ג' שכל יום נברא בסוף היום הקודם מהחסדים של אמת של היום הקודם אותם נותן הצדיק העיור לאיש חסד ואמת שע"י נותן יום ללב והלב למעין)

ביסוד העניין שכל יום הוא בריאה בפני עצמה מדבר על זה רבנו בשני ענינים תחילה מעניין הפרנסה שהיא קו של ממעלה למטה ואח"כ מדבר בנושא העיקרי שהוא עבודת ה' שהוא קו של ממטה למעלה.

ובאמת עומק הביאור בכל אחד שונה מחברו כי בעניין הפרנסה, באמת עפ"י הטבע צריך כן לדאוג ליום המחר, אלא שהמאמין בהקב"ה, בוטח בו ית' שיקיים הבטחתו לבוטח בו, שהוא ידאג לזה.

אבל בעניין עבודת ה' הביאור הוא שכל יום הוא תיקון בפני עצמו ממש וכמבואר באריז"ל שכימי חייו של אדם כך הניצוצות שהוא צריך לתקן, (ראה אור החיים בראשית מז כט/י) ובכל לילה עולה הניצוץ ובהקיץ האדם

^ח כמבואר באור החיים עפ"י האריז"ל, ראה לקמן שבשנת הלילה עולה הניצוץ ובבקר מקבל ניצוץ חדש.

^ט בראשית פרק מז (כט) וַיִּקְרְבוּ יָמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת ... ביאר האור החיים – עוד יתבאר הענין בדקדוק עוד אומרו ויקרבו ימי, וכי בימים שייך לומר לשון קריבה: אכן כוונת הכתוב היא על פי מה שכתב איש אלהים קדוש ה"ה הר"י לוריא זצוק"ל, ומצאת כי תדרשנו בספר קהלת יעקב וז"ל ואמנם ידעת מהתחלקות הנשמות לכמה ניצוצות ובכל גלגול וגלגול באים קצת מהם, וכפי מספר הניצוצות של הצלם

משנתו בחצות או שחרית הוא מקבל ניצוץ חדש לתקנו. וכן כתב ערבי נחל חקת/ו' והוסיף שאם למחרת האדם מתגאה במצווה שעשה סימן שהיא פגומה ולא עלתה בלילה.

דהיינו שזה לא תלוי בבטחון אלא זו מציאות ממש שכמעט/א' אין קשר כלל בין יום ליום. ואע"פ ששכירות אינה משתלמת אלא בסוף החיים, אין לטעות שנשכרנו לשנים, אלא לימים, ועל כן בכל יום צריך להשלים מכסת העבודה השייכת לאותו היום. וכל יום נבחן לא רק מצד מה שעשינו בו אלא גם מצד עצמו, כי יש ימים

כך מספר ימי חייו, והימים שעושה בהם המצות נתקן ניצוץ אחד של הצלם ההוא כנגד היום ההוא, והיום שאין עושה בו מצוה נשאר פגום ניצוץ ההוא של הצלם ההוא כנגד היום ההוא, וכן על זה הדרך וכו' ע"כ. ומה מאוד האירה הקדמה זו עיני משכיל בכמה פרטי החקירות, הא' האירה עינינו בסוד השינה, כי הוא לעלות ניצוץ שכנגד היום ההוא, והוא סוד אומרו (ברכות נז:) כי השינה אחד ממששים מהמיתה, ואין יציאת הניצוץ בהחלט מוכרת מהנשמה אלא שנפרד מהכל ועודנו נסרך ונסבך בנפש, וזה מחסר אל שכל ניצוץ שזכה ביומו, הנה הוא רחוק מההפסד, הגם שירשיע אדם אחריו, וניצוץ אשר יעלה פגום הנה הוא יכול ליתקן על ידי תשובה ישוב הניצוץ ויתקן, גם זה מחסדי המתחסד הוא אלהינו יתעלה שמו:

גם האיר למול עינינו תשובת תרעומת גם בני אדם גם בני איש מה זאת עשה לנו אלקים מה נשתנו דורותינו מדורות הראשונים אשר שבעו חיים תשע מאות שנה ושלשים לאדם וכן בניו ובני בניו שמנה מאות ושבע מאות, ואנחנו המפליא בחיים לא יגיע למאה שנה, ועל פי ההקדמה הלז נחה דעת כל אדם, והמשל בזה למלך שחלק אבנים טובות הבאים מהמחצב לאומנים לתקנם בתכלית היופי וההכנה ולעשות להם משבצות זהב כדרך סגולות המלכים וגזר אומר כי האיש הזריו והמשתדל לעשות התיקון בכל ההשתדלות ובכל התיקון והיופי כאשר צוה המלך והיו לו האבנים הטובות לו לחלקו ונחלתו להשתעשע ולהתנאות בהם ונתן האבנים במספר הרבה מאוד לכל איש ואיש לא נתן שלש מאות אלף ולא שלש מאות וחמשים אלף הן חסר הן יתר וקבע להם הזמן אשר יספיק למלאכה יום אחד לכל אבן ואבן ובמלאת הימים ישלח המלך לקחת האבנים הטובות. ויהי כי שלמו ימי המלאכה פקד המלך אומניו העושים במלאכת האבנים והנה יחד אוספו והמציאו לפני המלך פקדונו ולא די שלא עשו בהם מלאכת התיקון והיופי אלא עוד להם קלקלו אותם ולכלכו אותם והחזירו כשהם מקולקלים וכעס המלך על הדבר והצית אש בכל העבדים ההמה ואת בניהם הקים תחתם ויראם את אשר פרץ באבותם פרץ עז'ה ויצום ויאזרם לבל עשות כמעשה אבות, וימלך בלילי הרבות להם המלאכה והקיל מעליהם הדבר ויתן להם שלשים אלף עד ארבעים אלף וזה היה לבחירת ההטבה לעבדיו אולי יוכלו הכין גם לצד אמצעות היות פקודת המלך קרובה יתנו לב:

הן הנה הדברים הנאמרים במלך ישראל אלהי עולם ברוך הוא אשר חלק אבנים טובות הם הנשמות הנקראים אבנים יקרות, והוא סוד אומרו (מ"ט כ"ד) משם רועה אבן ישראל שבאמצעות הכלים וההכנה אשר הכין בידיו היא התורה ומצותיו יתברך להאיר אותם ולעשותם בתיקון אשר יאות עשות, על דרך אומרו ז"ל (זהר ח"א פב) כי באמצעות התעצמות האדם בעשות טוב וריחוק הרע על פי התורה יעשה לנשמתו מעלה עליונה ויאיר אורה מאור תורה ויכין לה כסא והוא בחינת המשבצות אשר כתבנו במשל, גם יקנה לה כתר מלכות. ולראשונים התחיל ה' להרבות להם המלאכה ונתן להם נשמות גדולות שבכל אחת יש בה חלקים רבים, והגביל לכל חלק מלאכתו יום א'. והוא סוד (שמות ט"ז ד') דבר יום ביומו כי הענף יקרא יום ונתן להם ימים רבים כנגד חלקים אשר בנפשותם, לאדם נתן יותר משלש מאות אלף חלקים שהם מספר ימיו תתק' וכשיעור זה הן חסר הן יתר לדורות ההמה, וכשקלקלו ופרץ ה' בהם פרץ ואת בניהם הקים תחתם נח ובניו משם והלאה הקיל ה' מתת רוב הטורח ההוא כדי שתהיה הפקידה קרובה ויתחלחלו האנשים מעת הפקידה, וכשראה כי לא יכלו לעמוד היה מחסר והולך להקל, והן היום בעונותינו ימי שנתינו בהם ע' שנה שהם בקירוב חמשה ועשרים אלף יום ורבים מבני עמינו לא עמדו בעבודה קלה כזו:

גם בזה הרוחנו מה שאנו רואים כי כשיזקין האדם תתמעט הבנתו ואפילו איש חכם לא יוכל לצאת ולבא במלחמתה של תורה ויתמעטו הרגשותיו הגם שאמרו ז"ל (סוף קנים) זקני תורה דעתם מתישבת עליהם, דקדקו לומר מתישבת לשלול דעתם של זקני עם הארץ שמתרפת ולעולם כח השכלי והתבוני יאפס. ולפי ההקדמה האיר ה' עין בדבר זה כי לצד שנסתלקו כל חלקי הנפש אין כח במועט הנשאר לעשות כשיעור הכל גם לא תעמיד הגוף ויכבד קצתו על קצתו לצד מיעוט המניק והזן שהיא הנפש וישוב כדעת קטן:

גם בהקדמה זו הרוחנו כוונת מאמר רז"ל (ב"ר פ' ס"ב) שאמרו מה בין מיתת זקנים למיתת נערים זקנים וכו' יפה לנר ויפה לפתילה וכו' עד כאן, המשילו מיתת הזקן לנר וכשם שהנר הולך ומתמעט גם הזקן כבר הלכו להם חלקי הנפש וחלק האחרון שנשאר בו ביציאתו יהיה נדמה לו כאדם הישן שלא ירגיש ביציאת החלק ממנו והבן:

גם בזה הרוחנו פירוש מה שאמר הכתוב (תהלים ק"ד) תוסף רוחם יגעון שאין כוונת הכתוב ידועה, גם לא אמר תוסף ברוחם, וכפי ההקדמה יאיר אור הכתוב כאור השמש שיתכוון לומר כי כשיגיע קץ האדם פקודת נפשו יתוספו בו כל חלקי הנפש שגדו והלכו מידי לילה ולילה, והוא אומרו תוסף רוחם פירוש הרוח עצמה שלהם, וכבר אמרנו שהגם שהולכת אינה נעקרת בהחלט אלא הרי היא ביציאת הנשמה בלילה בעת שינה שמאיר אורה בגוף למטה והיא למעלה וזה לך האות בהעיר אדם את הישן ירגיש חלק המתעורר וירגיש גם חלק אשר עלה והבן: גם הרוחנו דעת כי אותם חלקי הנשמה נקראים ימים:

ובזה האיר משמעות הכתוב שבאנו עליו שאמר ויקרבו ימי ישראל למוות פירוש חלקי הנשמה שעלו ממנו דבר יום ביומו הן עתה קרבו כמאמר הכתוב תוסף רוחם והוא אומרו למוות, והרגיש יעקב אבינו בתוספת המרובה כי באו ימי השילוח ויקרא לבנו ליוסף וגו':

ערבי נחל – פרשת חקת – כלל האדם אשר בא בלבו גבהות וגסות רוח ע"י מצותיו ומעשיו הטובים ותורתו, ידע בבירור האיש ההוא שעדיין לא עשה שום מצוה ולא למד תורה, שאלמלא כן לא גבה לבו על ידיהם. והענין, כי הנהגת השי"ת עם בני האדם כי מיד בעשותו המצוה או התורה נברא מלאך ועומד מיד לפני השי"ת ואומר פלוני בןך עשאי, ועדיין בכל יום ההוא יש עדיין דביקות לאותו המלאך אל האדם במקצת, כי לא נסתלק לגמרי ביום הראשון, אך בלילה בעת השינה או אם המצוה ההיא כתקונה אזי המלאך נשאר שם לגמרי ונשמתו חוזרת לגופה, ואז דרך הטבע שישבח האדם מלבו אם עשה כלל מצוה כי כבר נסתלקה מצוה ההיא ממנו, אך ביום הראשון יוכל עדיין להיות קצת זכרון המצוה ההוא בלבו, שעדיין דבוקה קצת בו, אך לא יתגאה בה עדיין שהרי אינו יודע עדיין אם תתקבל ותשאר בלילה למעלה, ואולי תדחה עדיין, ואחר כך ביום השני, אם המצוה נתקבלה ונשארה שם, אזי נשכחת ממנו ולא תעלה על לבו כלל, ואם בא בלבו גאווה ע"י המצוה ההיא, אזי זהו סימן מובהק כי נדחה מצוה ההיא מלמעלה וזורקה על פניו, ולכן אינה נשכחת מאתו, ואם כן אין לו להתנאות במצוה שעושה בכמה נפשך:

^א מה שזה רק כמעט כי מבואר באור החיים הנ"ל שע"י תשובה אפשר לתקן אבל כידוע תשובה היא לא מהלך רגיל אלא פלא מחסדי ה' ית' וצריך לזה סיעתא דשמיא. וראה גם בתורה קעט שע"י תענית מחיה ימים מתים שהיו לו עי"ש ומסתמא גם זה מכח חסד התשובה.

ששכר עבודתם הוא יותר מימים אחרים/י^י, ויש ימים שהעונש בהם חמור יותר/י^י, ובאמת מצד הדין מחוייב היה הקב"ה לקיים בנו ביומו תתן שכרו, ורק כיון ששכר עוה"ב האמיתי המקווה א"א לשלם בעוה"ז/י^י לכן נקבל שכרנו בסוף. אבל הוא יהיה שכר על כל יום בנפרד.

גם אין לטעות ממה שאמרו/י^י שבר"ה שוקלים זכויות וחובות, שעל כן נדמה כאילו שכר עוה"ב נמדד בכלליות מעשיו של האדם בחייו, זו טעות, כי שם מדובר על זכותו להמשיך לחיות בעוה"ז, ובאיזה איכות חיים דהיינו השפע שיקבל באותה שנה. אבל לעניין שכר עוה"ב כתיב (בראשית כד א) ואברהם בא בימים וכתוב (בראשית מז כט) ויקרבו ימי ישראל למות, ומבואר בזהר (ויחי רכד). שצדיקים ממלאים ימיהם בקדושה אין להם ימים מתים ובאים לעולם הבא עם כל ימי חייהם/י^י, אדם בסוף חייו כשסיים מכסת הניצוצות וימים שהיה עליו לתקן, אזי הוא מסתלק אל ימיו שהעלה בכל ימיו כל יום בסופו. וכל יום הוא קומה, וכשיש בהם ימים מתים או בעלי מום חסרי איברים, כך גם יהיה שכרו שם. והחלוקה דרבנן שבו יהיה לבוש בעוה"ב ועל ידו ישיג העונג הנצחי נעשה מימיו אלה כפי שבא עמהם/י^י.

ועל זה אמר החכם (הובא בשל"ה/י^י) העבר אין העתיד עדיין והווה כהרף עין, כי מה שעבר עבר, ועלה למעלה, (רק ע"י תשובה אפשר לחזור ולעלות עליו כידוע שע"י תשובה עולים למעלה מהזמן). והעתיד עדיין לא בא ואין לנו לדאוג לו, כי ע"י זה נגרע מדאגת עבודת היום שהוא קצר, רק כמה שעות מהכ"ד שביממה שנשאר אחרי השנה ועוד הכנות הכרחיות. ועובר מהר, א"א לעצור את הזמן אלא רק לנצל כל רגע/י^י.

וגם בדאגת היום אין לדאוג כיצד נספיק כל כך הרבה המוטל עלינו, כבר אמרו (אבות ב טז) לא עליך המלאכה לגמור. שאין הכוונה לא לדאוג כלל אדרבה צריך להשתדל להספיק הרבה אבל הכוונה לפני שמתחיל לא להבהל ממה שנראה שלא אוכל להספיק הכל, כי זו עצת היצירה שרוצה להחליש אותנו מיד בהתחלה.

עד כאן ההקדמה

^{יב} **כמובא** בשם המקובלים ששעה לימוד תורה בשבת הוא כמו אלף שעות בימי החול (הובא בלוח עתים לכינה במדבר תשסח)

^{יג} **כגון בעשרת ימי תשובה** שצריך יותר להקפיד כגון על פת פלטר.

^{יד} **ראה בעל שם טוב** על התורה – פרשת ואתחנן אות פו. היום לעשותם, פירש רש"י ומחר לקבל שכרם והוא מגמרא (עירובין דכ"ב ע"א), בעל שם טוב ע"ה נגב"מ אמר שכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קדושין דל"ט ע"ב) כי אין העולם יכול לקבל אור השכר של שום מצוה ושום דבר הגון, כי הוא מאין סוף ברוך הוא, וניצוץ כלול מכולו, והעולם יש לו סוף: (מאור עינים ס"פ בשלח);

^{טו} **ראה ראש השנה** יז. שמטה כלפי חסד במשקל. ושם יז: שמדובר כגון ירידת שמים דהיינו איכות החיים של השנה הבאה.

^{טז} **ויטב לב** (לרבי יקותיאל יהודה טיטלבוים) – על פרשת האזינו – והנה, כתיב (בראשית מז, כט) ויקרבו ימי ישראל וגו', ואיתא בזהר (ויחי רכא ע"ב) דכל אינון יומין דקאים בר נש בהאי עלמא אתפקידו קמיה ועאלין בחושבנא, והיינו דכתיב (שם כד, א) ואברהם זקן בא בימים, עם כל ימיו. וזהו שנאמר (משלי י, כז) יראת ה' תוסיף ימים, דכולהו קריבין קמיה מלבא קדישא ולא דחי חד מנהון לבר, ושנות רשעים תקצורנה, אפילו אם אלף שנים יחיה דרי הוא כילד בימים ושנים מעט. והנה מצות התלויות במעשה אי אפשר לו לאדם לקיימם בכל עת ובכל שעה, בלתי בעת יגיע זמנו, נמצא ימיו קצרים. אבל עבודה שהוא בלב למוסרו לשמים, זה אפשר לו לאדם בכל עת ובכל שעה ורגע, ואפשר שיהיו לו כל ימיו על ידי שמקיים מצות התלויות בלב שחיובן תמיד, לא יפסוק מעל האדם אפילו רגע כל ימיו. ומצות אלו התלויות בלב הנם מבוארים בהקדמה לספר החינוך (ריש ההקדמה) ובריש ספר חיי אדם (ח"א כלל א סעיף ה), וסימנך (במדבר לה, יג) שש ערי מקלט, והבן. וזהו שאמר ובדבר הזה (שימו לבבכם וגו', עבודת הלב) תאריכו ימים על האדמה וגו', לעבוד אותו יתברך בכל עת, ואז כולו יומין יקרב אל הקודש, והבן;

^{יז} **כתנות פסים** (לרבי יעקב יוסף מפולניא) על פרשת שמעני – ונבאר מצות ספירת העומר בפרשה אמור (ויקרא כג, טו) וספרתם לכם ממחרת השבת וגו' שבע שבתות תמנימות תהיינה עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום. והנה תועלת המצוה הזאת הוא כפשוטו, שלא לאבד יום אחת ממספר ימים, בסוד מספר ימיו מה הוא, שממנו נעשה לבוש הנקרא חלוקת דרבנן, בגן עדן התחתון נעשה הלבוש מעשיות המצוה יום ויום, ובגן עדן העליון מכוונת המצוה והתורה, וכמ"ש בזהר פרש' ויחי (רכד); ובדרושים להאר"י ולה"ה יעו"ש, וזהו (בראשית כד, א) ואברהם זקן בא בימים, שלא נאבד יום אחד ממספר ימיו וכו'. מה שאין כן בעשותו עבירה ביום אחד, אז אותו יום עומד חוצה ומתאבל עליו עד שישוב בתשובה, ואז נאמר ישלם לו נחומיו ולאבלי, כמו שכתוב בסבא פרש' משפטים, יעו"ש;

^{יח} **כתב בשל"ה** בענין מניעת הדאגה, העבר אין והעתיד עדיין והווה כהרף עין ואם כן הדאגה מנין: אבל מקורו קדום ראה פרוש המאירי על אבות פרק ב משנה ד – אמר החכם הזמנים שלשה העבר הנה תם לריק כחו ההווה והוא כצל עובר העתיד ולא תדע אם תגיע אליו.

^{יט} **אהל יעקב** (המגיד מודבנא) על התורה – פרשת אמור אות ט – כן הדבר בחיי האדם כי לא יתנו לו מלמעלה רק רגעים, רגע אחר רגע א"כ אין אל האדם רק הרגע אשר הוא בה עתה, כי העבר איננו, והעתיד פן לא יבאנו, וההווה אשר בין העבר והעתיד אינו רק רגע אשר ע"ז נאמר וחלדי כאין נגדך (תהלים ל"ט, ו). זהו שבארנו ז"ל במאמר ימינו כצל עובר לא כצל של כותל או כצל של אילן כי אותו צל עומד כמה שעות, רק כצל של עוף בשעה שהוא עף עושה בכל רגע צל חדש וראשון ראשון נעקר ואיננו (וכבר כתבתי דברים כאלה בספר עין המים ע"ש בהמתקת דברים); כמאמר ושנות רשעים תקצורנה (משלי י, כ"ז). ממש כמו שהפקיד אצל אחד מאה אדומים והוא מחזיר לו זמן אחד בכל יום א"כ אין לו מכל מעותיו כ"א זמן אחד;

תורה ערב [י]

(תהלים צה) כא היום אם בקולו תשמעו: פשוטו של מקרא שהקב"ה ינהג בנו ברחמנות כצאן מרעיתו ביום שאנו נשמע בקולו. ורבנו מחדש שרמוזו בו שבכל יום צריך לשמוע בקולו ית' ולקיים מצוות בשלימות, כי לא יהיה עוד יום אחר להשלים ולתקן מה שהחסרנו או פגמנו.

זה כלל גדול בעבודת השם, שלא ישים לנגד עיניו כ"א אותו היום, הן בעסק פרנסה והצטרפותו, צריך שלא יחשוב מיום לחבירו כמובא בספרים [יב], רק לבטוח בו ית', כי ה' ית' דואג לבוטחים בו לכל מחסורם, וכמבואר בתורה עו שהסתכלות בו ית' בבטחון עושה כלי לכל השפע שהוא צריך. ועל כן ראוי לירא שמים לא להשאיר אצלו ממון מיום ליום/כג, כי אין מחסור ליראיו, וכלום חסר בבית המלך, ויש לו להשפיע לבוטחים בו כל מחסורם/כד בכל יום לאותו היום. ראה המעשה מבטחון/כה שסיפר

^א לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

כא תהילים פרק צה (ז) כי הוא אלהינו ואנחנו עם מרעיתו וצאן ידו היום אם בקולו תשמעו:

רש"י (ז) היום – בעולם הזה אם בקולו תשמעו:

מצודות דוד (ז) עם מרעיתו – שהוא רועה ומנהיג אותנו. וצאן ידו – ר"ל כמו הרועה הרחמני אשר ינהג הצאן עם נטיית היד ולא במקל. היום – ר"ל היום ההוא אתכם כן כאשר בקולו תשמעו:

^כ עיין זוהר ח"ב דף סב. ועל דא לא לבעי ליה לאיניש לבשלא מוונא מן יומא ליומא אחרנא, ולא לעכב מיומא ליומא אחרא, הדא הוא דכתיב ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו. ועיין פירוש העיני' על אבות א' יד ועיין ראשית חכמה תשובה פ"א הערה רביעית הדרכה ג'

כג חיי מוהר"ן אות תק – (נו) אבל הרבה לדבר עמנו משבח מעלת הנהגה הראשונה הנ"ל הינו לפי המעות בכל יום לצדקה ועל הצטרפותו המכרה, ולא יניח כלל מיום לחברו. כי לאנשים פשוטים הרוצים לזכות לנפשם לאחז בדרך הצידיקים, בודאי טוב לפנייהם הנהגה הראשונה הנ"ל. הינו לבלי להניח אצלו הממון כלל מיום לחברו. והפליג בשבח מעלת הנהגה זו והאריך בשיחה זאת. וכפי המובן מדבריו אז היה שהיה חפץ ומשחוקק לזכות אותנו להגיע להנהגה הקדושה הזאת למדרגת בטחון הנ"ל לבלי להניח שום ממון מיום לחברו:

שם אות תצט – (נו) פעם אחת ספר מענין הבטחון ואמר שיש צדיקים שאין מניחים אצלם ממון מיום לחברו, כמו שמספרין מכמה צדיקים גדולים שהיו לפנינו, כגון הבעל שם טוב וזכרוננו לברכה, והצדיק הקדוש מורנו הרב אלימלך זכרוננו לברכה, וכיוצא בהם שבכל יום ויום היו מפזרים כל הממון שהיה בידם ולא הניחו אצלם שום ממון מיום לחברו. ואמר שצריכין להיות לזה בריה גדול להיות חזק בהבטחון ולעמד על עמדו, כי אם שוגים בזה תנועה קלה בעלמא לא טוב. אבל יש מעלה גבוהה יתרה ביותר דהינו שהצדיק האמתי יחזיק אצלו הממון, וזה קשה יותר. הינו כי עבודה זו גבוהה וכבדה ביותר, כי הוא זכרוננו לברכה לא היה מתנהג הנהגה הנ"ל. ואמר כמה פעמים שהיה קשה וכבד יותר הרבה, והוכיח וברר לעינינו שהאבות היו מחזיקים אצלם ממון. כי אברהם יצחק ויעקב היו כלם עשירים מפלגים. ויעקב אבינו כשפא לשכם קנה מיד חלקת השדה, והיכן היו לו מעות כל כך. וכן אברהם כשקנה מערת המכפלה וכן מבאר עוד מהפסוקים ומדרשים שהיה מנח אצלם מעות. ואמר שעבודה זו גבוהה וכבדה יותר אצל גדולי הצדיקים האמתיים המפלגים במעלה גבוהה ביותר:

יד ראה שיש"ק ג' רצד – מה שמוהרנ"ת אמר עה"פ (משלי לא) "בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר". שע"י בטחון בה' אזי שלל דהיינו פרנסה לא יחסר.

כה מעשה מבעל בטחון – ענה ואמר, עוד ספרתי מעשה מבטחון וזו היא. מלך אחד אמר בלבו מי ימצא שלא יהיו לו דאג יתרה ממני, כי יש לי כל טוב ואני מלך ומושל, והלך לחקר אחר זה. והיה הולך בלילה והיה עומד אחורי הבתים להקשיב ולשמע את דברי העולם. והיה שומע דאגות כל אחד, שהיו אינו הולך לו בסדר בחנות, ואחר כך הלך לבית אחר, ושמע שיש לו דאגה שהוא צריך להפליכות, וכן שאר כל הדאגות של כל אחד ואחד. אחר כך הלך וראה בית אחד נמוך עומד בתוך הקרקע והחלונות למטה סמוכים ממש להארץ והגג נופל ונשבר. וראה ששם יושב אחד ומננן על הכפור שצריך להקשיב מאד כדי לשמע את הקול והוא שמח מאד וקדירה עם משקה עומדת לפניו והמשקה היה יין ומאכלים עומדים לפניו והוא שמח מאד מלא שמחה בלא האגה כלל. הלך ונכנס לתוך הבית ושאל בשלומו, והשיבו. וראה הקדירה עם המשקה לפניו והמיני מאכלים והוא רק מלא שמחה, וכבד את המלך לשחות ושתה עם המלך והיה המלך שותה גספן למען האהבה, אחר כך שכב לישן וראה שהוא אף שמח בלי שום דאגה ובבקר עמד המלך וגם הוא עמד ולזה את המלך ושאל המלך אותו מאין אתה לוקח כל זאת והשיב לו אני יכול לתקן כל תקוני הדברים שנתקלקלו (שקורין נאפרייוקיס) כי מלאכה שלימה אני יכול רק תקוני הדברים שנתקלקלו, ואני יוצא בבוקר ואני מתקן איזה דברים וכשאני מקבץ מזה איזה סך חמשה עשר זהובים אני קונה לי כל אלו הדברים של אכילה ושתיה. כששמע המלך זאת, אמר בלבו אקלקל לו זאת. הלך המלך ונתן כרוז שכל מי שיהיה לו דבר לתקן לא יתן לשום אדם לתקן, רק יתקן בעצמו או יקנה לו הדבר הזה חדשה.

בבקר הלך לשאל אחר תקוני הדברים ואמרו לו שגור המלך שלא לתן לשום אדם לתקן שום דבר וירע בעיניו אף בטח בה'. והלך וראה גביר אחד שחוטב עצים, ושאל אותו: למה אתה חוטב עצים, האם זה כבודך? אמר לו, חזרתי אחר איש שחוטב עצים ולא מצאתי והוכרתי לחטוב בעצמי. אמר לו, תן לי ואני אחטוב עמך, וחטב העצים ונתן לו הגביר זהב אחד, ראה שהיה טוב והלך לחטוב עוד עצים עד שקבץ ששה זהובים וקנה שוב כל הסעודה (ובזה הלשון אמר רבנו ז"ל: "אין דיא סעודה איז גיווען א סעודה"), והיה שמח. והמלך הלך שוב אחרי חלוז ביתו לראות וראה שהיה יושב והמשקה והמאכלים לפניו. והוא שמח מאד, הלך המלך ונכנס לתוך הבית וראה פנ"ל ושכב גספן שם כמו הלילה הראשון ובבקר עמד האיש ולזה את המלך, ושאל לו: מאין אתה לוקח זאת כי זה צריך להוציא עליו ממון? והשיב לו, דרכי היה לתקן כל הדברים שנתקלקלו ואחר כך גזר המלך שלא לתן עוד לשום אדם לתקן וחטבתי עצים עד שקבצתי ממון לזה פנ"ל. והלך המלך מאתו וגזר שלא לתן לשום אדם לחטוב עצים. והיה כאשר בא אל האדם לחטוב עצים והשיב לו, שגור המלך גזר דין שלא לתן לשום אדם לחטוב עצים, וירע בעיניו כי אין כסף. אף בשח בה', והלך וראה אחד מנקה הדייר, ושאל אותו: מי אתה שתנקה הדייר? השיב לו, חזרתי ולא מצאתי מי שינקה לי והוכרתי לנקות בעצמי, אמר לו: תן לי ואני אנקה. עמד ונקח אותה ונתן לו שני זהובים, הלך ונקח עוד דירים וקבץ ששה זהובים וקנה שוב כל הסעודה הנ"ל, והלך לביתו (והסעודה היא סעודה) והיה שמח מאד. הלך המלך שוב לראות וראה שוב ככל הנ"ל ונכנס לבית פנ"ל. וכו'.....ע"ש.

רבנו איך שבכל יום התפרנס רק לצורך אותו היום. ומי שאינו במדרגה זו לפחות שיכסוף לזה וידע שזו האמת/י¹⁰.

וכן בעבודתו יתברך לא ישים לנגד עיניו כי אם אותו היום ואותו השעה [י¹¹], כי אנו שכירי יום אצל הקב"ה וא"א להשלים עבודת יום, ביום שאחריו, כי כל יום הוא ניצוץ שרק ביומו אפשר לתקנו. וכל יום מורכב משעות ואם השעות לא שלימות גם כל היום חסר. ואנ"ש/י¹² דקדקו יותר שבאמת שבכל רגע ועכשיו. כי כמו שיום מורכב משעות, גם שעה היא תתרחק נשימות/י¹³, ובכל נשימה ונשימה אנו לזים חיות וצריכים להחזיר בעבודת ה'.

כי כשרוצין ליכנס בעבודת ה', כגון לקום תמיד חצות ולהתבודד כל יום שעה בשדה ומצייר בדעתו כיצד זה יתכן להחזיק מעמד כל כך שנים כדי לזכות לקן עצמו כפי שהוא צריך. וגם רוצה לגמור את כל הש"ס גמרא ומצייר בדעתו אם ילמד דף היומי כיצד יחזיק מעמד שבע שנים כדי שיזכה לצלם אדם, ועוד שקורא בספרים מדרגות הצדיקים ועבודת ה' שלהם כיצד מלאו את היום בעבודת ה' ל¹⁴, ולומדים בזה כיצד בהסתלקותם באו בימים, דהיינו עם כל ימיהם מלאים בקדושה, **נדמה להאדם כאלו הוא משא כבד, ואי אפשר לו לישא משא כבד כזו**. וכל שכן מי שכבר ניסה להיכנס בעבודת ה' וראה כיצד מרחיקים אותו בכל פעם שרוצה ליכנס בעבודת ה' כמבואר בתורה עד ותורה רסא ותורה מח תנינא, שהתחלת ההתקרבות היא התרחקות. ויש להפך שלבו בוער לעבודת ה' ואזי היצה"ר מסית אותו לקבל על עצמו הרבה קבלות לימים רבים, כדי להפילו ברוב הימים ליאוש/י¹⁵.

אבל כשיחשוב שאין לו רק אותו היום, ולא יביט כלל על כלל עבודתו וימיו שצריך לבוא עמהם ביום הסתלקותו, אלא רק על עבודת היום הזה שהוא בו, כי אנו שכירי יום ולא שכירי כל החיים, **לא יהיה לו משא כלל**,

וגם שלא ידחה את עצמו מיום ליום, לאמר מחר/י¹⁶ אתחיל, מחר אתפלל בכוונה ובכח כראוי, וכיוצא בזה בשאר העבודות, כי אי אפשר לתקן את היום הזה ביום אחר, וגם לא להשלים

¹⁰ חיי מוהר"ן – אות תקא – (נח) מכ"ר אמר שחפץ מאד שיהיה לנו פרנסה. אף על פי שבטחון גם בן טוב מאד, אף על פי בן טוב מאד בשו"כין שיש לו מעמד פרנסה, כי במקום עבודת הבטחון במקום זה יעשה עבודה אחרת. כלומר כי אם לא יהיה לו מעמד פרנסה ויהיה לו בלבול הדעת מהפרנסה ויצטרך בכל פעם לחזק עצמו במדת הבטחון, במקום זה יעסק בעבודה אחרת והתחזקות אחר בשאר עניני עבודת ה', והבן. ואף על פי בן אמר שהעקר הוא בטחון, ואמר בזה הלשון נאר בטחון:

¹¹ עיין שו"ק ו' רלג

¹² עיין שו"ק ח"ו אות רלג – אין לנו בעבודתנו במצות ומעשים טובים כפי יכולתו, ויותר מכך רק את בחינת "ועכשיו", עכשיו ממש. לחטף אותו רגע שעומד בו, למלאותו בתורה ותפלה ומעשים טובים כפי יכולתו ויותר מכך. וכן מרגע לרגע ומעכשיו לעכשיו.

¹³ ערבי נחל – פרשת בראשית – נודע כי בני יששכר חלקו השעה לתת"ף חלקים בכוונה שיש בשעה תת"ף נשימות שמנשם האדם כי שם הויה ב"ה מתגלגל לתת"ף צירופים, ובכל רגע מאלו הרגעים מתפשט חיות חדש מן צירוף חדש לכל העולמות, ומחמת זה יש בכל רגע פירוש חדש על התורה כולה, כי חיות חדש והנהגה חדשה בכל העולמות בכל רגעי השעה, ומחמת זה מוכרח שיהיה תת"ף נשימות בשעה, כי חיות העולמות שנשפע מהש"י משתלשל מעולם לעולם וכל הנמצאים שואבים אותו החיות כמשה" (נחמיה ט', ו) ואתה מחיה את כולם, ובהשתלשלו לזה העולם נעשה באדם ובכל בעל חי שביבשה רוח שהוא נשימה שמנשם האדם לקרבו שהוא חיותו.

¹⁴ עיין תורה ס' אות ג' ובחי' זקן היינו להרחיב ולהאריך ימיו בתוספת קדושה וכו'....

¹⁵ ראה ראשית חכמה – שער הקדושה – פרק ארבעה עשר – ובענין נדרים סייג לפרישות ראוי למי שהוא משכיל שלא ידור דברים שצריך להיתירם אלא ידור ליום אחד או לחצי יום, כמו שמצינו רבי יוחנן שהיה אומר הריני בתענית עד שאבא לבית, וזהו (תהלים טו, ד) נשבע להרע ולא ימיר, ואפילו לתענית שעות שיוכל להתפלל עננו הוא כזה שיקבל עליו מבעוד יום תענית עד כך שעות ביום ואחר כך נמלך לגמור היום בתענית שמתפלל עננו. ודרך המצאה זו למי שהוא חלוש שיקבל עליו תענית ולא יצטרך לישאל על נדרו למחר, וכאשר גמר אותו היום בקדושה יקבל עליו עוד יום אחד כמו הקודם, ונמצאו כל ימיו בתשובה, אבל לא יקבל לעשות כך וכך סך תעניות רצופים שמיד יעמוד עליו יצרו בכל יכולתו לבטלו מעבודתו, ואם יעשה האדם דבריו בהצנע וילך עם יצרו בעקבה כמעשה יעקב עם עשו יוכל ליקח את ברכתו מידו, ועל כיוצא בזה אפשר שכיון המשורר באמרו במזמור (תהלים סא, ט) בן אזמרה שמך לעד לשלמי נדרי יום יום.

¹⁶ וכן אמרו באבות ב' ד' אל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תיפנה. וכתוב (משלי כו א) אל תהלל ביום מחר כי לא תדע מה ילך יום. ולפי המבואר כאן אפילו אם ביום המחר תהיה לך הצלחה גדולה היא תועיל כלום ליום האתמול. וראה תפארת ישראל (יכין) על אבות הנ"ל שעמד על זה – [לז] שמא לא תפנה – גם זה אזהרה למנהיג הטרוד הרבה, וכמו בן לכל אדם הטרוד בעסקיו, שכשיהיה לו פנאי קצת באמצע טרדותיו לא יאמר מה אוכל ללמוד בזמן מועט כזה, אלא כשיהיה לי פנאי הרבה מעסקי אשנה ואלמוד, שמא לא תפנה, והרביעית שעה הפנויה שאבדת, הוא חלק קטן מחיך שמחובר כולו מחלקים קטנים כאלה, וע"י התרשלותך לא ישוב עבודתך זאת לך לעולם (ב): בבועז שם אות ב' מבאר שאשנה הכוונה לחזרה על לימודו ע"ש שמאריך.

עבודת יום אחד ביום אחר, רק ידע שהוא שכיר יום ועל כן אין לאדם בעולמו דהיינו בחייו/לג' כי אם אותו היום ואותו השעה שעומד בו, דהיינו כאילו כל חייו הם יום אחד או שעה אחת, כי יום המחרת הוא עולם ניצוץ חיים אחר לגמרי שעוד לא נברא כלל (ראה מעשה מז' קבצנים יום ג')/לד' והוא ניצוץ חיים אחר לגמרי שאני צריך לתקן [לח']/לו'. ועל זה אמרו אנ"ש/לו' שמחר היא עצת עמלק, וזהו שמשה רבנו אמר ליהושע לפני מתן תורה "צא והלחם בעמלק" דהיינו ב"מחר". וזהו היום אם בקולו תשמעו, היום צריך לשמוע בקולו ית', היום דייקא, כי מחר כשתשמע בקולו, זה לא יועיל כלום להיום, והבן [לח']: וזהו שאמר הקב"ה לישעיה הנביא (נח א' ב') "קרא בגרון אל תחשוך כשופר הרם קולך ואותי יום יום ידרושון", דהיינו כל יום בפני עצמו/לו'.

וכתב בלקט אמרים – כי כל רגע ורגע הוא עולם בפני עצמו וענין חדש לגמרי. אין שעה זו דומה לזו, ואין רגע אחד דומה לחבירו בשום פנים ואופן – כך כותב רבי חיים ויטאל זי"ע. כל רגע – בריאה חדשה לגמרי. ועובדא זו גם ידועה לחכמי התכונה היודעים את חכמת מהלך הגלגלים והכוכבים. שמעמד העולם והגלגלים משתנה תמיד בכל עת ורגע באופן אחר נפלא.

כמו כן הנולד ברגע זה מזלו שונה עד למאד מזה שנולד ברגע אחד אחריו וגם אם נולדו באותו רגע ממש – משתנה מזלם אם נולדו בשני מקומות שונים בעולם דבר זה מבוסס כאמור גם ע"פ חכמת התכונה שהיא חכמה גשמית.

וכן גם לענין צירופי עולמות עליונים שבחכמת הקבלה. שהעולמות העליונים שאין להם קץ ומספר משתנים שינויים נוראים ונפלאים בכל רגע ורגע וכמובא כל זה בעץ חיים שער א' ענף ה' עיי"ש.

ובשער הכוונות (ענין שינוי התפילות דף נ"ט ע"א) וז"ל: ולא עוד אלא שבימי החול עצמם יש שינוי גדול בין תפילת יום זה לתפילת יום שלאחריו, ולא ראי זה כראי זה, ואין לך שום תפילה מיום שנברא העולם עד סוף העולם שתדמה לחברתה כלל ועיקר וכו' וגם על דרך זה הוא ענין מצות קריאת שמע שנצטוונו לקראתה בבוקר ובערב בכל יום תמיד, לפי שבכל קריאת שמע נעשה דבר מיוחד למעלה, מה שלא נעשה כן בק"ש אחרת וזולתה מעולם, ע"כ. (הרי"מ שכטר לקט אמרים ח"ב עמ' קכג)

לג' ראה ביבמות פ"א מ"א אשת אחיו שלא היה בעולמו. ראה דברים כה "כי ישבו אחים יחדיו", שהיתה להם ישיבה אחת בעולם. אז אם מת אח אחד בלא בנים, אחיו מיבם את אשתו, אבל אם נולד לא אח אחרי שמת, האח הזה אסור ליבם את אשת אחיו המת. מבואר שבעולמו הכוונה בחייו.

לד' ראה בסיפורי מעשיות ז' בעטלערס יום ג' שכל יום נברא בסוף היום הקודם מהחסדים של אמת של היום הקודם אותם נותן הצדיק העיור לאיש חסד ואמת שעיי"ז נותן יום ללב והלב למעין.

^ה עיין אור החיים בראשית מז כט כל יום הוא ניצוץ שצריך לתקנו ביומו דייקא. וכל יום אין לו תמורה עיין ספר הברית מאמר יב סוף פרק ט. ועיין זה ויחי רכז סוף ע"א עה"פ אברהם בא בימים.

לו' זוהר ויחי דף רכז. – תא חזי, באברהם דוכה, מה כתיב, (בראשית כד) בא בימים, משום דוכה. כד אסתלק מהאי עולמא, באינון יומין ממש דיליה, עאל ואתלבש בהו, ולא גרע מההוא לבוש יקר כלום, דכתיב בא בימים. באיוב מה כתיב, (איוב א"ב"א) ויאמר ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב שמה. דהא לא אשתאר לבושא לאתלבשא ביה. תנא, זכאין אינון צדיקא, דיומיהון זכאין, ואשתארו לעלמא דאתי (זכאין), וכד נפקין, מתחברין פלהו, ואתעבידו לבושי יקר, לאתלבשא ביה. ובההוא לבושא, זכאין לאתענגא מענגא דעלמא דאתי, ובההוא לבושא. זמינין לאחייא ולמיקם. וכל אינון דאית להו לבושא יקומו, דהא הוא דכתיב, (איוב ל"ח"י"ד) ויתיצבו כמו לבוש. ווי לאינון חייבי עלמא, דיומיהון בחוביהון (עלמין) חסרין, ולא אשתאר מנייהו, במה דאתפסיין, כד יפקון מעלמא.

לו' עיין שיח שרפי קודש – ח"ו רכה – דהא אומר רל"י ז"ל בענין דרך רבנו הקדוש שאחד מיסודות דרכו שצריך האדם לדעת שאין שום משג של "למחר", רק העקר הוא ההזה שנומצא בו האדם, וזה בחינת מה שאמרו רז"ל (עירובין כב) למחר לקבל שכרם, כי מחר הוא בחינת עולם הבא ואין לו להאדם פקדון המקרב לרבנו לחשב, רק על רגע זה שעומד בו, לחשב מחשבות איהן לעשות בו עוד טוב ועוד טוב. והיו אנשי שלומנו מרומים ומומרים שפן מרומם הכתוב (שמות יז) צא הלחם בעמלק. מחר. שפן המלחמה פנגד עמלק וחילותיו הוא בבחינת המחר. שפן עמלק מחליש דעת האדם מבחינת "היום" ואומר לו עשה זאת למחר ולאחר זמן, וכך דוחה את האדם מיום ליום ומחזיקו לחזק לשנה עד שנגזקן כבר ואין לו כבר כח יותר להתחדש ולהתחיל מחדש באמת לעבד את ה'. (מחר זה עמלק כמו"ש צא והלחם בעמלק מחר. רבי לוי יצחק זצ"ל קלטת לשח"ק 27 דקה 27)

^ה ללא מנעי מאוס דכחוי (ומשלי כז א) אל תהגלל ביום מחר כי לא תדע מה ילך יום. אלא שאפילו אם תדע הוא עולם אחר לגמרי. ומזה אל תהגלל ביום מחר עיין ראשית חכמה שער הקדושה פי"ד (ר"ה ונענין נדרים) ורמז פסוקים לשלמי נדרי יום יום, ועיין חובות הלבבות שער בטחון סוף פרק ה. ועשרי נחל כנאשית נדו"ש כג ד"ה ולענייני ואמר.

לט' ערבי נחל פרשת בראשית – ולענינו יאמר, ואותי יום יום ידרושון, כי כתבו בספרי מוסר עצה יעוצה לאדם להקל מעליו עבודת הש"י נגד היצר הרע אשר הוא גורם לו כבדות ועצלות, והוא שכאשר האדם מעלה על לבו כי ימי שנותיו ע' שנה והיצר הרע אורב לו והוא צריך להלחם תמיד נגדו וחושב בלבו שזהו דבר שאי אפשר להלחם כ"כ זמן רב ולהנצל מיד היצר הרע כצבי מיד בו, וזהו עצמו פיתוי היצר הרע ומחשבותיו שעיי"ז בא לו כבדות ועצלות. ואמנם העצה היעוצה לאדם לדחות עצלות זה מלבו הוא כי יום אתמול כבר הלך לו ואינו יום מחר אין האדם בטוח בחייו וכמאמר בן סירא (יבמות סג) אל תצר ליום מחר כי לא תדע מה יולד יום מחר יבוא ואינו נמצא דואג על עולם שאינו שלו. נמצא לפי זה אין עיקר מלחמתו נגד היצר הרע רק יום אחד, לכן יתנהג כך האדם שמיד בהקיצו משנתו יחשוב שנעשה בריה חדשה וצריך אני היום הזה לעבוד את ה' ולהשמר מיצר הרע ואין זה דבר כבד לאדם להשיג על מעשיו ועל עניני יום א' ועיי"ז ידרו היטב בעבודת הש"י מאחר שאינו רק יום אחד, ויהיה כזה יום מחר בהקיצו משנתו יחשוב ג"כ כן וזוהי לא ימצא כבדות ועצלות וכל ימיו אינו עובד להש"י רק יום אחד: וזש"ה אני נותן לכם עצה יעוצה ואותי יום יום ידרושון, שכל יחשוב בלבו איך הרבה שנים יוכל לעבוד את ה' ולהשמר מהיצר הרע אלא יעבוד אותו יום יום וכאמור,

עד כאן ביאור חברותא לתורה רעב

על פי הנ"ל חיזוק בעניין ק"ש שעל המטה

ולכן עת קריאת שמע שעל המיטה היא עת תשובה כמובא. ועיין שערי קדושה לרח"ו זלה"ה חלק א' שער ו' (הגם שכוחה של תשובה מועיל תמיד, אבל שעה זו היא מסוגלת ביותר לתשובה) וההסבר בזה על פי האמור, כי היא שעה מכרעת, טרם הולך לו הניצוץ של היום החולף, ובא במקומו ניצוץ אחר, ואז היא שעה ראויה לתשובה והתבוננות על העבר מה שפעל בניצוץ שהיה לו ועומד להתחלף, ובטרם הולך ממנו היא שעת רצון לתקנו ולצחצחו על ידי וידי ותשובה והכנה לקראת ניצוץ חדש שמתעורר לבא אליו.

ובדרך אגב מובא, שכפי התגברות האדם לקרוא קריאת שמע שעל המיטה בכונה לאחר עייפות היום – כן זוכה לפני הסתלקותו למסור נשמתו מתוך תשובה ואמונת היחוד בראוי. ועי"ש בשערי קדושה ח"א שער א' שהשינה היא כעין מיתה קטנה. (לקט אמרים ח"ב הרי"מ שכטר עמ' קיח)